

Музеј Града Новог Сада се захваљује на помоћи и сарадњи у реализацији изложбе **Миодраг Грбић живот и дело** институцијама и појединцима: Археолошком Институту и Архиву САНУ, посебно огранку Архива у Сремским Карловцима, Народном Музеју у Београду, Музеју Срема у Сремској Митровици и Завичајном музеју Рума.

Породици Миодрага Грбића, господину Богдану, Миодраговом сину и унуци, госпођици Нађи Грбић која се љубазно понудила да преведе на немачки језик текст каталога изложбе.

Такође се захваљујемо госпођи Милици Пешић рођ. Грбић, госпођи Смиљки Поморишац рођ. Грбић, госпођи Јелки Малетић, господину др. Небојши Илићу као и другима који су допринели реализацији ове изложбе.

Дивна Гачић

МИОДРАГ ГРБИЋ
(1901 - 1969)
ЖИВОТ И ДЕЛО

Завичајна збирка Сремски Карловци
септембар 2005.

Миодраг Грбић као ђак Карловачке гимназије 1918.

Др Миодраг Грбић припада генерацији првих школованих археолога у Србији, формираној у периоду између два рата, генерацији која је уз Милоја Васића и Николу Вулића прва почела научна истраживања наших, до тада, неоткривених праисторијских и античких налазишта.

Карловчанин по рођењу, Грбић је веома млад стекао титулу доктора археологије на чувеном Карловом универзитету у Прагу. Као дугогодишњи кустос Народног музеја и научни саветник Археолошког института у Београду, за собом је оставио значајне резултате свог рада.

Научна делатност др Грбића била је, у првом плану, базирана на истраживању праисторијских култура на Балкану, посебно на проучавању хронологије и настанка неолитских култура. Први је установио основне фазе неолита у нашој земљи и на тај начин поставио темеље релативне хронологије. На локалитету Старчево код Панчева открио је најстарију неолитску културу у Србији, названу по месту налаза **старчевачка култура**. Открио је и нашу најмлађу неолитску културу винчанског типа у Плочнику код Прокупља, такође названу према месту налаза **Винча-Плочник**.

На другом месту његовог интересовања била је античка археологија, посебно грчка и римска пластика. Истражујући римску Басијану (Bassianae) код Доњих Петроваца у Срему и Хераклеју (Heraclea Lyncestis) код Битоља у Македонији, Грбић је следио принцип откопавања споменика у целини, на великој површини, како би био приступачан и разумљив не само стручњаку него и широј публици.

Упоредо са истраживачким, бавио се и музеолошким радом, учествујући у оснивању и уређењу музеолошке делатности широм Србије, посебно у Војводини, где скоро нема музеја чији оснивач није био др Грбић.

Као веома способан организатор истакао се у организацији истраживања великих археолошких локалитета. На његову иницијативу започета су велика систематска ископавања у Сремској Митровици (Sirmium) и Нишу (Naissus).

Мада је припадао старој генерацији археолога, био је усмерен ка будућности. Први је користио авионске снимке приликом ископавања античких локалитета а међу првима је прихватио резултате одређивања старости појединих култура помоћу радиоактивног угљеника, затим, примену археомагнетских истраживања у археологији и резултате поленских анализа. Њему се, такође, приписује пионирски рад на оснивању прве стручне установе за заштиту споменика културе у Србији.

Много је радио на популаризацији научних резултата наше археологије у земљи и иностранству путем публикација, предавања и организације многих конгреса и симпозијума. Археолошке локалитете је сагледавао као комплексне споменике културе, који имају вредност не само за археолошку науку него и за читаво друштво, посебно за туризам.

Веома је значајан његов педагошки рад на стварању и афирмацији младих кадрова. Радо је помагао младим колегама и искрено се радовао њиховом успеху.

Управо овако богата биографија иницирала је идеју о припремању изложбе: **Миодраг Грбић живот и дело**.

Изложба је базирана на Грбићевој заоставштини која се налази у Архиву САНУ-Одељење у Сремским Карловцима. Фонд Миодрага Грбића садржи лична документа (крштеница, сведочанства, индекси, пасош, докторска диплома), позивнице и плакате за најаву Грбићевих предавања, кореспонденцију, фотографије као и друга документа везана за његов живот и дело.

Археолошки материјал, пронађен на најзначајнијим локалитетима које је Грбић истраживао, употпунио је документарну причу о животу научника.

БИОГРАФИЈА

Према усменом породичном предању преци Миодрага Грбића воде порекло са Космета, из околине Призрена.¹ Дошли су у некој од сеоба и били прво настањени у Инђији, где се Грбићи помињу као приложници приликом градње звоника православне цркве 1755. године.² Бавили су се сточарством и били су у то доба врло имућни. Славили су св. Јована.³ Када су се доселили у Карловце није познато али надгробни споменици поуздано сведоче да су Грбићи ту живели у првим деценијама 19. века. Први који се помиње био је Миодрагов прадеда Јован Грбић и жена му Сара са којом је имао три сина Уроша, Василија и Срету.

Најмлађи Срета, Миодрагов деда, бавио се виноградарством. Живео је у Доњем крају, данас улици Митрополита Стратимировића број 123. Оженио се Јеленом-Јецом Јанковић и са њом добио сина Александра и кћер Катy.

Александар-Аца Грбић (1868-1947), Миодрагов отац, био је варошки канцелиста (чиновник) али се, одржавајући породичну традицију, бавио и виноградарством. Отац Срета му је 1895. године купио кућу, данас у улици Светозара Марковића број 1.⁴ Након смрти прве жене Даринке, која је умрла на порођају, оженио се Зорком Михајловић родом из Попинаца. Са њом је добио троје деце: сина Миодрага и кћери Цвету и Виду. Миодрагов отац био је «велики православца а мајка Зорка велики социјалиста. Никада у животу није ушла у цркву⁵ а своју дужност добре домаћице и добре мајке не би почињала пре но што сваког јутра прочита новине».⁶

Миодраг је рођен 25.(12) децембра 1901. године. На крштењу у Доњој цркви посвећеној св. Петру и Павлу име му је дала кума Цвета, кћи професора Јована Живановића. Детињство је провео у родном граду где је стекао и прво образовање у Српској народној основној школи, коју је са врло добрим успехом завршио јуна 1912.године.

Похађао је Карловачку гимназију, осим три разреда (III-V) која је приватно полагао у Класичној гимназији у Осијеку, за време I светског рата када је карловачка била затворена. Као ученик шестог разреда добио је стипендију из «закладе Михајла Пајића»,⁷ а у седмом је изабран за председника литерарне дружине «Стражилово». Био је један од оснивача гимназијске Бачке самоуправе и њен старешина током седмог и осмог разреда. Због нежног здравља био је ослобођен спортских вежби.⁸

Прва сазнања о археологији, како је сам говорио, стекао је «у гимназијском кабинету за историју и географију којим је руководио професор Милан Недељковић, па на предавањима класичара и књижевника Милана Будисављевића и најзад у гимназијском дворишту после једне екскурзије вишешколаца коју је предводио професор историје Никола Радојчић, потоњи академик и професор универзитета.

¹ Подаци добијени од учитељице Милице Пешић, рођене Грбић;

² Р. Марковић, Православна српска парохија у Инђији крајем 1900. године, Ср. Карловци 1901, 7;

³ С. Гавриловић, М. Лесек, Стара Инђија, Попис домаћинстава у Инђији 1828, Инђија 1998, 33, 39;

⁴ Кућа саграђена 1820. првобитно је била власништво фамилије Округић и у њој је рођен Илија Округић Сремац, писац дела «Саћу-рица и шубара»;

⁵ То је, вероватно, био разлог што је свештеник у крштеници, уместо имена Миодрагове мајке Зорке, убележио име прве Алекса-ндрове жене Даринке, која је редовно одлазила у цркву;

⁶ Речи Миодрагове сестре Цвете које су под насловом «Галерија успомена» забележене у Дневнику од 7. маја 1983;

⁷ Као питомац «закладе Михајла Пајића», грађанина карловачког, добио је 120 круна из благајне Црквено народних фондова (фонд М. Г. кут- 2) ;

⁸ Из истих разлога био је ослобођен војне службе;

Они су са Лаке стазе и Ђубрика, из оближњег поља у Карашу, донели неке старине, које су нас млађе ученике импресионирале».⁹ Сазнања о археологији проширио је током летњих ферија 1918. приликом посете Бечу и његовим музејима. Међу најомиљенијим била су му предавања Николе Радојчића из историје.

Матурирао је са одличним успехом на класичној Српској православној великој гимназији у Сремским Карловцима 1920. године.

Уписао је историју и географију на Карловом универзитету у Прагу, са намером да постане карловачки професор. У почетку, због незнања чешког језика, најбоље од свих професора, разумео је «дивна и сугестивна предавања Лубора Нидерлеа, славног познаваоца словенских старина, који је тада предавао праисторијску грнчарију у Чешкој» што је пресудно утицало на одлуку да се пребаци на студије археологије са историјом уметности.¹⁰ У Прагу је доживео и своју прву љубав.¹¹ Једне зиме, на кратко, боравио је у Бечу.

Драгоцено искуство на пољу археологије стекао је за време студија. Након трећег семестра прихватио је сугестије Албина Стоцког¹² и ушао у сталну музејску праксу, радећи као «волонтер-практикант» у праисторијском одељењу Народног музеја у Прагу а затим у Археолошком институту као «научна плаћена» и «волонтер помоћна сила». Учествовао је на истраживањима келтских гробова код Руднице над Лабом, затим, словенске некрополе на Вишеграду у Прагу, као и другим локалитетима. Такође, радио је и као «помоћна научна сила» при Семинару за археологију Универзитета у Прагу када је добио и годишњу награду у износу од 2400 чешких круна.¹³

На Карловом универзитету у Прагу докторирао је 1925. године. Дисертацију «Преримско бронзано посуђе на подручју Чехословачке Републике» («Předrimské bronzové nádoby na území Československé republiky»)¹⁴ одбранио је код професора Лубора Нидерлеа (Lubor Niederle)¹⁵ и тако стекао титулу доктора археологије.

Након повратка из Чешке, није ни помишљао да остане код куће као карловачки професор, већ одлази за Београд у потрази за службом.

За асистента при катедри за Историју уметности Филозофског факултета у Београду постављен је новембра 1926. а након четири месеца, на позив професора Радослава Грујића, ради као кустос приправник Археолошког музеја у Скопљу. Новембра 1927. враћа се у Београд и постаје кустос Хисторијско-уметничког музеја, како се тада звао Народни музеј.¹⁶ Државни, стручни испит положио је 1931. године.

Када се Музеј 1934. године преселио у Нови двор и добио име Музеј кнеза Павла¹⁷, Грбић је у новом простору уредио изложбену поставку праисторијске и античке збирке и то је била прва савремена музејска поставка код нас.

Радећи у Музеју, Грбић је учествовао на многим археолошким истраживањима праисторијских и античких локалитета у Србији и Македонији. Тада је стекао и најбоље пријатеље међу којима су, поред колеге-кустоса Ђорђа Мано Зисија, били и архитекта Светомир Лазих, и историчари Станоје Станојевић и Душан Поповић.

⁹ М. Грбић, Светла испод земље-биографија једног археолога, аутобиографија, Београд 1956, 1, Рукописно одељење Библиотеке Матице српске бр. М-12424; (у даљем тексту Грбић-аутобиографија)

¹⁰ исто, стр. 6;

¹¹ Са гимназијалком Јармилом Вискочиловом, која је на крају његових студија умрла од туберкулозе;

¹² Тада доцент универзитета и директор праисторијског одељења Народног музеја у Прагу;

¹³ Персонални досије Миодрага Грбића из архива Археолошког института САНУ-Београд;

¹⁴ Штампана у изводу у - Památka archéologické, XXXV, Praha 1927, 370-387;

¹⁵ У знак захвалности свом професору Грбић ће 1954. у Новом Саду објавити превод Нидерлеове књиге «Словенске старине»;

¹⁶ Музеј се налазио у једној приватној кући у улици Милоша Великог, а управник је тада био В. Р. Петковић;

¹⁷ Тада су припојени Хисторијско-уметнички (Народни музеј) и Музеј савремене уметности из конака кнегиње Љубице, а за управника је постављен Милан Кашанин;

Као кустос музеја добио је два висока одликовања **Орден светог Саве петог реда** којим га је 1934. године одликовао краљ Александар I и **Орден Југословенске круне петог степена** којим су га одликовали краљ Петар II и краљевски намесници 1938. године. Такође, од француског Министарства просвете добио је титулу «Officier d'Académie»¹⁸ 1939. године.

Живео је у Београду¹⁹ са својом породицом, супругом Надом, рођеном Недељковић²⁰, са којом је 1935. добио сина Богдана.

Говорио је немачки и чешки а служио се енглеским и француским језиком. Познавао је латински и грчки.

Одлуком Општине града Београда, Грбић је марта 1941. постављен за управника Музеја града Београда, где је вршио дужност директора све до 16.априла 1944.²¹

На његову иницијативу, при Музеју града, основан је **Градски завод за чување старина** а Грбић именован за управника.²² Тако је код нас први пут основан завод за заштиту споменика, мада се у ратним приликама није могло много учинити.²³ Такође, као референт за музеје и старине при Министарству просвете, Грбић је 1942. године учествовао у спашавању Светих моштију кнеза Лазара, цара Уроша и деспота Стефана Штиљановића²⁴ заједно са професором Грујићем и бароном Јоханом фон Рајсвицем (Johan Albrecht von Reisewitz).²⁵ Барон је тада био референт при немачком штабу задуженом за наше старине и много је помогао у спашавању нашег културног блага.²⁶

Почетком рата, у Музеју Кнеза Павла организован је Музејски течај за студенте археологије и историје уметности, чије су студије биле прекинуте затварањем Универзитета. Грбић је предавао праисторијску и античку археологију, а међу предавачима били су Милан Кашанин, Ђорђе Мано-Зиси, Иван Здравковић и други истакнути стручњаци које је мимоишло ропство.²⁷ Полазници тог течаја били су на неки начин заштићени од принудног рада, слања на фронт и депортације у Немачку. Међу њима били су потоњи професори и академици Владимир Милојчић, Јован Ковачевић, Драга Анђелковић (Гарашанин) и Милутин Гарашанин који је то оценио као «позитивну ствар».²⁸

Током рата Грбић је изабран за ванредног професора на Филозофском факултету, мада он тада није радио. Прва ратна археолошка ископавања која је вршио Виљем Унферцагт (Vilhelm Unverzagt)²⁹ била су она на београдској тврђави где је Грбић радио на Горњем граду. Тада је ту први пут пронађен праисторијски материјал

¹⁸ Титула «Витеза академске палме»;

¹⁹ На сталној адреси у улици Милутина Бојића бр. 4;

²⁰ Њен отац др Сава Недељковић био је градски физик у Земуну, брат Милан, вајар и један од оснивача Школе за примењену уметност у Београду;

²¹ Љ. Дурковић-Јакшић, Марија Илић-Агапова, Годишњак града Београда, књ. XXXI, Београд 1984; М. Мијајловић, Историјат и структура Музеја града Београда, Годишњак града Београда, књ. XLVII-XLVIII, Београд 2001, 345; Музеј града Београда, Београд 2003, 256-257;

²² М. Мијајловић, нав. дело, 349;

²³ М. Гарашанин, Разговори о археологији, приредили С. Бабић и М. Томовић, Београд 1996, 80;

²⁴ Тада су Свете мошти из Фрушкогорских манастира спасене и пренете у Саборну цркву у Београд; Љ. Дурковић-Јакшић, 40-годишњица спасавања моштију кнеза Лазара, цара Уроша и Стефана Штиљановића, Православље, бр. 362, 1982, 4;

²⁵ Историчар који је пре рата написао књигу о дипломатским односима Србије и Пруске, после рата био је професор балканологије на минхенском универзитету;

²⁶ Д. Медаковић, Ефемерис I, Београд 1991, 79-81;

²⁷ Д. Ст. Павловић, Присећања и исповести, Сећања конзерватора, Београд 1982, 96;

²⁸ М. Гарашанин, нав. дело, 80;

²⁹ Директор берлинског Музеја за праисторију и рану историју који је пре рата са Грбићем вршио археолошка истраживања у Македонији;

и први пут су откривени делови римског каструма.³⁰ Грбић је код Градског поглаварства издејствовао да се сав археолошки материјал, пронађен током 1941-1943. године на Калемегдану, преда Музеју града Београда.³¹

Ратна дешавања и страхоте утицале су на Грбића који је последњих шест месеци рата, до ослобођења у јесен 1944.године³², нервно сломљен провео у Пиносави.³³

Због активности током рата, Грбић по ослобођењу, остаје без службе и пар пута бива позиван на саслушање код комисије за ратне злочине. У притвору је провео 14 дана али није кажњаван. Своју делатност током рата објашњавао је речима: «Ја нисам био војник, и нисам знао са оружјем да рукујем али сам знао да је у борби култура моћно оружје, и да она најбоље и најтрајније чува поједине народе кроз векове од туђе поробе».³⁴

Мада су неке Грбићеве активности током рата оцењене као позитивне, највише му је замерано што је пристао да буде изабран за професора Филозофског факултета, који је у то време био затворен. «Та грешка се, на извештан начин, може оправдати његовом неоствареном амбицијом да постане професор универзитета. Са професором Васићем није могао да успостави контакт. Мада је Грбић био човек од идеје и изванредне интуиције он није имао стрпљења за дуги систематичан научни рад, због тога га Васић није ценио. Обзиром да се Васић ограничио на један локалитет-Винчу, Грбић је први рекао да не постоји само Винча, него да постоји и нешто друго, одговарајуће, и за време Винче и пре и после ње. Васић га није трпео и због тога он није могао да дође на Факултет.»³⁵ Нова комунистичка власт је Грбићу посебно замерила што је учествовао у спашавању Светих моштију.

У тешким послератним приликама Грбић је живео са својом породицом код старог оца у Карловцима бавећи се виноградарством. У лето 1946. запослио се у Новом Саду као покрајински секретар Народних универзитета Војводине³⁶, а потом као референт за музеје, старине, архиве и библиотеке при Покрајинском повереништву за просвету.³⁷

У послератној деценији, сви чланови Грбићеве породице бавили су се културом.

Супруга Нада била је наставница ритмике и сценских покрета на Академији за позоришну уметност у Београду, сестра Вида, удата Тричковић, дипломирала је етнографију и радила као кустос у Градском музеју у Сремским Карловцима а друга сестра Цвета, као архивиста Митрополитског архива у Сремским Карловцима. Њен муж Милорад Марчетић³⁸, био је запослен у природњачкој збирци Војвођанског музеја у Новом Саду а син Богдан матурирао је и уписао архитектуру.³⁹

Децембра 1948. Грбић прелази у Војвођански музеј где је урадио модерну изложбену поставку археолошке збирке.

За научног сарадника Археолошког института САНУ (Српске академије наука и уметности) у Београду Грбић је постављен 1949. Након десет година истраживачког, организационог и научног рада добио је **звање научног саветника**.

Преминуо је изненада 1969. године.

³⁰ М. Гарашанин, нав. дело, 13;

³¹ М. Мијајловић, нав. дело , 349; Музеј града Београда, Београд 2003, 256-257;

³² Грбић, Аутобиографија, 21;

³³ Село поред Београда где је била смештена национална служба за прихват ратом угрожених Срба, чији је тадашњи управник био Грбићев зет Милорад Марчетић;

³⁴ Грбић, Аутобиографија, 22;

³⁵ М. Гарашанин, нав. дело, 80;

³⁶ Запослење му нашао Павле Јефтић;

³⁷ На иницијативу Васе Стајића и Милана Петровића;

³⁸ Професор биологије и преводилац Бремовог “Живота животиња” .Радио у Вршачкој и Гимназији краља Александра у Београду а држао је и часове малолетном краљу Петру на Двору;

³⁹ Грбић, Аутобиографија, 23;

ИСТРАЖИВАЧКИ, МУЗЕОЛОШКИ И НАУЧНИ РАД

Истраживачка делатност др Миодрага Грбића била је базирана на археолошким ископавањима праисторијских и античких локалитета. Истраживао је сам и у сарадњи са колегама из земље и иностранства. Највише је волео да ради са младима, којима је несебично помагао и упућивао их у теренски рад са циљем да се што пре осамостале. Као кустос Народног музеја, често је сарађивао и са музејским повереницима⁴⁰, попут Луке Надлачког, Јована Сасера, Лазара Николића, Буде Борисављевић и других.

Велики је број локалитета на којима је Грбић истраживао.

На локалитету **Караш** обавио је прво археолошко истраживање у **Сремским Карловцима**. На месту званом Ћубрик и Лака стаза вршио је сондажно истраживање 1927. и 1928. године.⁴¹ Откривени су остаци неолитског насеља чији су становници били носиоци винчанске културе, и то њене позне Винча-Плочник фазе.

Откривене су две земунице-јама од којих је једна имала пећ и подницу од запечене глине и служила за становање а друга као јама за отпатке. Обе су биле испуњене комадима кућног лепа (остаци зидова од пружа облепљеног блатом), фрагментима глиненог посуђа (лонци, зделе, минијатурне посуде), каменом и коштаном алаткама (секире, ножићи, шила, спатуле) као и обиљем јеленских рогова. Глинено посуђе је високог квалитета, ручне израде са фино углачаном превлаком, црне, сиве, мрке и црвене боје и орнаментисано плитким канелурама.⁴²

На локалитету **Плочник код Прокупља** Грбић је сам вршио систематска истраживања, која су предузета приликом градње пруге Прокупље-Куршумлија почетком 1928. године.⁴³ Откривени су остаци насеља који припадају каснонеолитском и енеолитском (бакарном) добу. Откривено је обиље грнчарије, fine израде, затим, камено и коштаном оруђе. По специфичности налаза на овом локалитету читава културна група позног неолита код нас добила је име Винча-Плочник група.

На локалитету **Ботош код Зрењанина** Грбић је од 6. до 25. јуна 1931. истражио неолитско гробље са згрченим мртвима, прво такве врсте код нас. Ископавао је у сарадњи са Феликсом Милекером и Лазаром Николићем, музејским повереником, учитељем из Ботоша који је први открио локалитет и о томе писао Грбићу. Откривено је десет неолитских гробова од којих су три имала типично неолитске предмете за дарове а остали су празни. Мртви су лежали у згрченом ставу, положени на десну или леву страну без одређеног правца. Ипак, највећи број су заузимали, приближно, правац исток-запад, према сунчевом рађању и залажењу.⁴⁴

У селу **Старчево крај Панчева**, на локалитету Град, Грбић је први вршио археолошка истраживања 1928. године. Открио је 7 јама за становање (полуземунице) од којих су две, по његовом мишљењу, првобитно коришћене за становање а касније за сахрањивање.⁴⁵ Публикација ових радова⁴⁶, мада сумарно дата, привукла

⁴⁰ Археолози-аматери, сарадници Народног музеја, најчешће учитељи, адвокати или људи других професија, љубитељи старина, који су Грбића редовно извештавали о новим археолошким налазима из своје околине;

⁴¹ М. Грбић, Неолитско насеље на Карашу код Сремских Карловаца, ГИДНС књ. II, св. 1, Нови Сад 1929, 87; М. Грбић, Одељак извештаја рада Народног музеја у Београду са ископавања 1927. и 1928. године, Годишњак СКА XXXVII, Београд 1929, 199-201, 227-228;

⁴² Покретни археолошки материјал пренет је у Народни музеј у Београд где се и данас, један мањи део тог материјала, налази;

⁴³ Плочник, праисторијско насеље бакарног доба, Народни музеј у Београду. Преисторијски споменици I, Београд 1929. (Pločnik, eine prähistorische Ansiedlung aus der Kupferzeit, Beograd 1929);

⁴⁴ М. Грбић, Неолитско гробље у Ботошу код Великог Бечкереча, Старице н. с. 3, књ. VIII-IX, Београд 1934, 40-58;

⁴⁵ D. Arandelović-Garašanin, Starčevačka kultura, Ljubljana 1954, 7;

⁴⁶ M. Grbić, Bemalte Keramik aus Starčevo im Banater Donaugelände-Jugoslavien. Репринт - Ksiego Pamiatkowa knzcz Prof. Dr. Włodzimierza Demetrykiewicza, Poznan 1930;

је пажњу археолога-праисторичара. Тако су представници америчке археолошке школе за праисторијска истраживања⁴⁷ у заједници са Грбићем обавили пробно сондирање 1931. године. Опсежно археолошко истраживање Старчева вршено је наредне 1932. године у периоду од 15. јула до 20. августа. Радовима је руководио Владимир Фјукс (Vladimir J. Fewkes)⁴⁸ у сарадњи са Робертом Ерихом (Robert W. Ehrich)⁴⁹, Хети Голдман (Hetty Goldman)⁵⁰ и Миодрагом Грбићем.⁵¹ Учешће је узело и десетак америчких студената.

Истражено је насеље из периода старијег неолита чији су становници били носиоци, тада први пут откривене, културе која је по месту налаза добила име **старчевачка култура**. Откривен је велики број полуземуница и јама за отпатке.

Пронађени су и трагови копаних бунара, што је било велико изненађење за чланове екипе и што је тада изазвало сензацију јер до тада нигде у неолитским културама нису пронађени толико стари бунари.⁵² Као резултати ових радова изашла је прелиминарна публикација⁵³ коју су потписали амерички истраживачи⁵⁴ мада је Грбић извршио прву хронолошку поставку старчевачке културе.⁵⁵

Приликом рада у Старчеву било је низ догодовштина између чланова екипе и локалног становништва. Тако је, «на пример, убијено случајно једно газдинско прасе. Чуда је чинио власник, а радови су оставили селу преко 100 000 динара и то се понављало разуме се увек у односу са газдама. Конзервативни у уверењу да свет може живети само од жита и кукуруза, заборављају да има и других прихода. Такав један користан приход је и археолошки рад. Морам, нажалост, као Војвођанин да констатујем колико су Србијанци еластичнији од наших сељака и како брзо схватају корист, коју им такав рад може донети.»⁵⁶

У оквиру америчке археолошке експедиције, део екипе истраживача⁵⁷ која је копала у Старчеву током 1932. године, вршила је рекогносцирање на подручју Мораве и Вардара.⁵⁸ Евидентирано је 738 локалитета.

Грбић је учествовао на ископавањима **Градишта св. Еразма** изнад Охридског језера, која су обављена током 1931. и 1932. године у заједници са представницима берлинског Музеја за праисторију и рану историју: директором Виљемом Унферцагтом и историчарем Јоханом фон Рајсвицем.⁵⁹ Истраживана је палата са киклопским зидовима из хеленистичке епохе.⁶⁰ Том приликом Грбић је са Унферцагтом посетио Албанију и Грчку (априла 1932).

У периоду од 1933. до 1939. године повремено је узимао учешће у истраживањима античког града **Стоби**. Истраживања, којима су руководили Владисав Р. Петковић а потом Мано Зиси, дала су изванредне резултате.

⁴⁷ У оквиру америчке експедиције-Third Joint Archaeological Expedition to Central Europe;

⁴⁸ Директор Универзитетског музеја у Филаделфији (University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology);

⁴⁹ Археолог Peabody Museum of Archaeology and Ethnology at Harvard University;

⁵⁰ Археолог Fogg Art Museum at Harvard University ;

⁵¹ Представник Народног музеја у Београду;

⁵² Политика од 31. 08. 1932; Време од 13.09.1932; Др А. Кукин, Коришћење питке подземне воде у Војводини од неолита до данас, РВМ 18-19, Нови Сад 1966-1970, 179;

⁵³ V. J. Fewkes, H. Goldman, R. W. Ehrich, Excavation at Starčevo, Yugoslavia, seasons of 1931. and 1932. A Preliminary Report, BULLETIN-American School of Prehistoric Research, num. 9, may 1933, 33-54;

⁵⁴ Од Грбића је тражено да потпише да се одриче права публикавања налаза из Старчева;

⁵⁵ D. Arandelović-Garašanin, нав. дело 8.;

⁵⁶ Писмо које је Грбић упутио Историјском друштву у Новом Саду 27. марта 1936 (Фонд М. Г. кут-3);

⁵⁷ Владимир Фјукс, Роберт Ерих, Миодраг Грбић и Ђорђе Мано Зиси, који се касније придружио;

⁵⁸ V. J. Fewkes, H. Goldman, R. W. Ehrich, Preliminary Report on an Archaeological Reconnaissance in Yugoslavia, American Expedition, Season of 1932. BULLETIN-American School of Prehistoric Research, num. 9. may 1933, 17-32;

⁵⁹ Који је пре рата написао књигу о дипломатским односима Србије и Пруске, а после рата био је професор балканологије на Минхенском универзитету;

⁶⁰ М. Грбић, Аутобиографија, 15;

Откривени су остаци две палате, позоришта (за 7 600 гледалаца) и купатила из хеленистичке епохе. Пронађени су изузетни мозаици, као и обиље архитектонских елемената, јонски капители, скулптуре и др. Откривени су остаци епископске базилике из ранохришћанског периода као и остаци једне синагоге.

На локалитету **Хумска Чука код Ниша** Грбић је од 16. до 28. јула 1934. вршио истраживања у сарадњи са члановима Музејског друштва у Нишу. Откривени су остаци неолитског насеља, које припада позној фази винчанске културе, типа Винча-Плочник.

Грбић је био руководиоца истраживања римске **Басијане** (Bassianae) на локалитету **Градина код Доњих Петроваца**. У организацији Историјског друштва у Новом Саду истраживање је обављено 1935. године. На овом локалитету он је, по први пут код нас, користио авионске снимке за потребе науке, који су му омогућили реконструкцију основе зграда према површинској конфигурацији. Контуре зграда и улица, које се нису могле уочити са земље, јасно су се виделе на снимку који је показао петоугани облик утврђене Басијане са две главне улице које су се крстасто секле а око њих су се налазиле зграде. Такође, снимци су показали да се на месту некадашњих зидова налазе јаме, које су за собом оставили сељаци рушећи основе и односећи камен и циглу.

Приликом Грбићевих ископавања, откривени су остаци палате са подним мозаиком и остаци тробродне базилике са полукружном апсидом, коју су сељаци скоро потпуно уништили⁶¹, затим, остаци градског водовода изграђеног од великих римских опека и оловне водоводне цеви, као и остаци хипокауста (централног грејања). Откривено је обиље камених надгробних споменика, жртвеника, фрагмената архитектонских украса и доста музејског материјала. преко 300 новчића (из III и IV века н.е.) жижака, грнчарије, бронзаних и гвоздених предмета.⁶²

Током истраживања Басијане, дошло је до спора између Грбића и Земљишне задруге у Доњим Петровцима као и власника земљишта на коме су се вршила ископавања. Спор око затрпавања ископаних сонди протегао се на неколико година. О томе Грбић пише Димитрију Кириловићу⁶³: «Потребно је знати за сваки археолошки рад, да је стрпљење основа посла, кога ремете увек непромућурни сељаци својим немогућим захтевима. Са њима је ужасно тешко ратовати, и ко их сувише озбиљно схвати, има да мучи муку са њима. Ви знате да је до сада увек председник Земљишне заједнице (Месаровић) изазивао неспоразуме. Вас је то нервирало, а ја сам на то навикао сваки дан. Зато Вас молим, штедите себе и пустите мене, да ликвидирам ствари за које ми је Друштво дало поверење, а које свакако ја по пракси треба да знам како да ликвидирам. У Винчи трају 25 година откопавања у Стобима већ 12. Шта би побогу било, ако би сваку сељачку доставу узимали трагично. Ни једно се откопавање не би вршило на свету. Више хладнокрвности не шкоди у археологији, а можда није на одмет и при другим пословима.»⁶⁴

У периоду од 1936. до 1938. Грбић је учествовао на откопавањима **Хераклеје Линкестис код Битоља**. Прва истраживања 1935. је вршио археолог-аматер, адвокат Буда Борисављевић, који је о својим радовима редовно обавештавао Грбића. Када је касније дошло до сарадње са Народним музејом из Београда Грбић је, заједно са Мано Зисијем, вршио надзор на истраживањима Хераклеје. Истраживана је градска тврђава, која заузима доминантан положај, као и простор испод ње где су откривени остаци велике ранохришћанске тробродне базилике а поред ње остаци палате са сјајно очуваним мозаицима. И овде су коришћени авионски снимци који су помогли приликом уочавања градских зидова (бедема).

⁶¹ М. Грбић, Басијана код Доњих Петроваца, ГИДНС 21, књ. VIII, св.2, Нови Сад 1935, 314;

⁶² Извештај који је Грбић поднео Историјском друштву у Новом Саду 1935. (Фонд М.Г. кут-3);

⁶³ Секретар Историјског друштва у Новом Саду;

⁶⁴ Писмо упућено 27. марта 1936. (Фонд М.Г. кут-3);

Након Другог светског рата Грбић је као руководилац радова учествовао на истраживањима **Градишта код Кикинде**. Сондажна ископавања обављена су у два маха, од 6. до 11. октобра 1947.⁶⁵ и од 26. октобра до 1. новембра 1948. године.⁶⁶ Ово истраживање је имало карактер узорног школског ископавања и послужило је као школа за младе археологе и музејске поверенике⁶⁷ попут Луке Надлачког, који је открио локалитет и био руководилац Градског музеја у Кикинди. Међу музеалцима били су: Шандор Нађ из Градског музеја у Зрењанину, Рајко Веселиновић из Панчева, Растко Рашајски из Вршца, Павле Велентрајтер из Сомбора, Марија Славнић из Војвођанског музеја у Новом Саду, као и сарадници музеја у Сенти и Суботици: Лазар Крагујић и Бранка Михајловић. Грбић је руководио радовима и водио заједнички дневник. И приликом ових истраживања користио је авионски снимак, како би се лакше уочио облик утврђеног града.

Истраживан је утврђени земљани град у виду два концентрична бедема, унутрашњи виши и спољашњи нижи пречника распона око 250м. У оквиру бедема пронађени су остаци станишта и керамика из периода неолита и позног бронзаног доба. Ван бедема, у непосредној близини, откривено је 5 словенских насеља. Ово утврђење, настало у периоду праисторије, а Словени су га користили као привремено станиште.

Војвођански музеј је маја 1948. вршио пробна ископавања гробља са урнама код **Иланце** из познобронзаног доба. Била је то теренска школа, под надзором и упутствима Миодрага Грбића.⁶⁸

Септембра 1950. године Грбић је учествовао, у сарадњи са Срећком Бродаром, на рекогносцирању палеолитских налазишта пећине **Јеринин град код Градца** близу Крагујевца и отвореног палеолитског станишта на локалитету **Лудош-Буцак крај Суботице** где је исте године обављено и пробно ископавање којима су, сем Грбића, руководили Бранко Гавела и Мирко Шулман.⁶⁹

На локалитету **Породин код Битоља** Грбић је учествовао у истраживањима које је организовао Народни музеј у Битољу. Радови су се одвијали у периоду од 15. августа до 15. септембра 1953. а потом у пролеће 1954. године. Међу учесницима били су Петра Гоцкова, Петар Мачкић, Драгица Симоска, Шандор Нађ из Војвођанског музеја као и Блаженка Сталио из Народног музеја у Београду.

Истражено је неолитско насеље смештено на тумби (благо узвишење изнад баровитог терена), са густо насељеним надземним кућама од плетера и лепа око којих су била ограђена огњишта и јаме за отпатке. Откривени су, до тада непознати у археологији, земљани модели кућа као и жртвеници украшени главама дуговратих водених животиња.⁷⁰ Насеље припада позној фази неолита али са очуваним елементима традиције из периода старијег неолита (старчевачке културе), те је због тога и издвојено као засебна културна појава тзв. **породинска група** коју је Грбић означио као «старчевачку ретенцију.»⁷¹ Била је поштеђена утицаја винчанске културе и посредно везана за ближе, каснонеолитске културе у Тесалији, посебно Лариса културу.

Током 1953. и 1954. године Грбић је учествовао у организацији и ископавањима у **Будви**. Истраживана је римска некропола у дворишту хотела «Авала» а откривени су и остаци храма из римског периода. Током 1965. приликом сондажних истраживања римске некрополе, Грбићев рад се односио на сврставање и поделу ископаног материјала по гробовима, као и на припрему монографије о Будви. Децембра 1966. организовао је саветовање посвећено даљем раду на уређењу културно-историјских споменика на подручју Будве и њихово укључивање у туризам.

⁶⁵ М. Грбић, Градиште код Кикинде, Старице, н. с. књ. I, Београд 1950, 113-118;

⁶⁶ М. Грбић, Градиште код Кикинде-наставак радова у 1948 години, Старице, н. с. књ. II, Београд 1951, 133-138;

⁶⁷ М. М. Кумовић, Музеји у Војводини (1874-1997), Нови Сад 2001, 189

⁶⁸ Р. Николић, Археолошки течајеви у Војводини, РВМ 1, Нови Сад 1952, 231;

⁶⁹ Весник музејско конзерваторског друштва НР Србије, новембар-децембар 1957, год. VI, бр. 6, 1

⁷⁰ М. Грбић, П. Мачкић, Ш. Нађ, Д. Симоска, Б. Сталио, Перодин, каснонеолитско насеље на тумби код Битоља, Битољ 1960;

⁷¹ М. Грбић, Старчевачка ретенција, Зборник за друштвене науке Матице српске, св. 13-14, Нови Сад 1956, 7;

Као веома способан организатор Грбић се посебно истакао у организацији истраживања великих археолошких локалитета. Његовом иницијативом и подршком започета су велика систематска ископавања у **Сремској Митровици** (Sirmium) и **Нишу** (Naissus).⁷²

Као руководиоца радова Грбић је учествовао у истраживањима Наиса и Медијане.⁷³

На локалитету **Јагодин Мала код Ниша** вршени су први сондажни радови (од 12. до 25. августа 1956) са циљем да се утврди пространство и правац простирања касноантичке и рановизантијске некрополе. Уз Грбића учествовали су: Љубица Зотовић и архитекта Невенка Петровић. Откривено је 26 гробова (са костурима полаганим у дрвене сандуке) и три зидане гробнице од којих је једна детаљно очишћена и учртана. Ови радови су били припремни за даља истраживања под Грбићевим руководством (од 8-27. јула 1957. и од 7-28. јула 1958).

Сондирањем **Медијане на Брзом Броду**, где је раније била откривена зграда са потпуно очуваном мозаиком у једној просторији, установљено је да се на пространству од 40 хектара налази стотинак одвојених вила са вртovima. Грбић је предлагао систематско откопавање целог простора који би се оживео новим парком и тако би Медијана постала археолошки музеј у природи, под ведрим небом, излетиште домаћих и страних љубитеља античке уметности. Једногодишња систематска ископавања у близини раније откривеног мозаика дала су изванредне резултате. Откривене су велике терме са апсидама и разним просторијама поплочаним мозаицима и плочицама и са траговима фресака на зидовима.

Грбићевим залагањем започета су 1957. систематска ископавања у **Сремској Митровици**. Од 1962. истраживачке радове је водио Археолошки институт из Београда у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту споменика културе из Новог Сада и Музејом Срема из Митровице. Руководиоци су били Миодраг Грбић и Владислав Поповић.⁷⁴ Ископавања су показала да се испод целе Митровице налазе остаци античког Сирмијума, који је био опасан градским бедемима, што се раније само наслућивало на основу случајних налаза. Истраживања су дала резултате прворазредног значаја. Откривени су и истражени остаци античког града а значајнији објекти су конзервирани и презентовани као споменици културе. Радило се о једном делу **царске палате** са дивним одајама украшеним фрескама и мозаицима и једном базиликом и монументалном квадратном грађевинам намењеном за јавне потребе (код данашње пиваре). Биле су ту и **градске терме** са сложенем мрежом канала за довод и одвод воде, као и остацима мозаика из IV века (на локалитету 29- Шећер сокак бр.34); трговачко занатски део Сирмијума уз југозападни градски бедем (који је откривен у дужини од 35м) и поплочана улица са канализацијом (на локалитету 28- Житна пијаца); **хиподром** из IV века (на локалитету 34); **Horreum** (житница) уз јужни бедем (локалитет 45); приватне зграде и градске виле, затим део периферног насеља као и делови архитектонских елемената и камених споменика и покретни археолошки материјал (римски новац, светиљке, керамика).

У периоду од 1968. до 1972. године истраживања у Сирмијуму вршена су у оквиру сарадње са Смитсон институтом (Smithsonian Institution) из Вашингтона. Директор Југословенско-америчког пројекта био је Миодраг Грбић, све до своје смрти, а потом положај директора преузео је Владислав Поповић.⁷⁵

У **Липовцу** испод Венчаца и **Српском Крстуру** у Банату, где су откривени остаци каснонеолитских насеља типа Винча-Плочник, Грбић је, такође, истраживао.

⁷² Г. Марјановић-Вујовић, Развој националне археологије, Споменица Српског археолошког друштва 1883-1983, Београд 1983, 86;

⁷³ С. Дрча, NAISSUS, Археолошко благо Ниша-од неолита до средњег века, Београд 2004, 51;

⁷⁴ П. Милошевић, Археологија и историја Сирмијума, Нови Сад 2001, 9;

⁷⁵ исто, 9; В.Поповић, SIRMIIUM град царева и мученика (сабрани радови о археологији и историји Сирмијума), Сремска Митровица 2003, 41;

Учествовао је у организацији многих скупова, попут **Петог студијског путовања Подунавских археолога** од 21. септембра до 1. октобра 1933.⁷⁶ Група од око 30 иностраних археолога посетила је наше локалитете од Мурсе (Осијек), Вучедола (код Даља), Винче, Старчева, до Виминацијума (Костолац). Посетили су Народни и Етнографски музеј у Београду, Нови Сад и Градски музеј у Вршцу. Грбић је за учеснике успео да обезбеди повољне цене путовања, тако да су на путу од Смедерева до Турн Северина (Drobeta) путовали на тада најлуксузнијем броду “Александар” и били задивљени ниским ценама и комфором брода, што је тада превазилазило удобност немачких и француских бродова. Нарочито гостољубив дочек имали су у Вршцу, код Епископа вршачког Георгија Летића. «Тај пријем је остао у најлепшој успомени код сваког учесника, који су били очарани Летићевом љубазношћу, културом и срдчним гостопримљем. То су били најлепши моменти за време целог пута.»⁷⁷

Такође, помагао је у организацији **Шестог студијског путовања Подунавских археолога** од 3. до 13. септембра 1935.⁷⁸ Учесници (Французи, Холанђани, Немци, Мађари) су посетили низ локалитета на путу од Загреба преко Београда до Скопља. Грбић је тада радио у Стобима, те је са излетницима провео само један дан у Загребу и Сиску и том приликом их позвао да посете његова ископавања у Басијани и Стобима.

Када је Историјско друштво у Новом Саду 1928. започело рад на **попису старина и историјских споменика на тлу Војводине** Грбићу је поверен задатак да у сарадњи са др Јованом Ердељановићем, Феликсом Милекером и Богољубом Алексићем изради картотеку старина.⁷⁹ Карту старина радили су Никола Вулић и Александар Дероко.⁸⁰ Грбић је извршио систематизацију и класификацију података и сачинио картотеку коју је рецензирао Никола Вулић. Тада се одрекао хонорара у корист касе Историјског друштва. Мада је средио картотеку старина ни до данас није разјашњено зашто је обрађен материјал задржао тако дуго, и да ли га је предао Историјском друштву почетком рата.⁸¹

Упоредо са истраживачким, Грбић се интезивно бавио и **музеолошким радом**.

Изложбену поставку праисторијске и античке збирке Народног музеја у Београду уредио је 1936. и то је била прва савремена поставка код нас.

Био је један од иницијатора оснивања Војвођанског музеја. У свом елаборату из 1927. године⁸² Грбић је дао скицу статута будућег Бановинског, односно Војвођанског музеја. Ангажовао се у организовању и припремању изложбе отворене у Музеју Матице српске у Новом Саду 1946. године.⁸³ Када је из тог Музеја 1947. године издвојен и постао самосталан Војвођански музеј, Грбић је у њему наредне, 1948. године, приредио изложбу археолошке збирке.⁸⁴

Сарађивао је са професором Костом Петровићем приликом оснивања Музеја у Сремским Карловцима 1946. године. Дугогодишњи кустос тог Музеја била је Грбићева сестра Вида, удата Тричковић.

⁷⁶ Организатори били Франц Томпа (Franz von Tompa), директор Народног музеја у Будимпешти, Балдуин Сариа у Љубљани и Миодраг Грбић у сарадњи са Николом Вулићем;

⁷⁷ Писмо М. Грбића упућено Георгију Летићу, епископу вршачком 19.09.1933 (фонд М. Г.-кут 3);

⁷⁸ Организатори за нашу земљу били су Балдуин Сариа и Виктор Хоффилер, професори универзитета у Љубљани и Загребу;

⁷⁹ S. Radovanović, Uloga Istorijskog društva u Novom Sadu na zaštitu spomenika kulture 1927-1941, Godišnjak društva istoričara Vojvodine, Novi Sad 1976, 109-144;

⁸⁰ Издата 1933. у Гласнику историјског друштва, књ VIII.;

⁸¹ У Архиву Војводине у Новом Саду сачуван је само мали део анкетног материјала (већи део је вероватно уништен у рату приликом пљачке државних архива од стране окупатора), али нема ни трага од Грбићеве картотеке; S. Radovanović, нав. дело 124;

⁸² М. Грбић, Војвођански музеј, Летопис Матице српске, год. CI, књ. 313, Нови Сад 1927, 129-133;

⁸³ М. М. Кумовић, нав. дело, 220;

⁸⁴ М. М. Кумовић, нав. дело, 222;

Уредио је и за отварање припремио цео Градски музеј у Зрењанину, односно Петровград, како се звао 1940. године. Такође, изложио је и археолошке збирке Градског музеја у Крагујевцу (1951) и Градског музеја у Чачку (1953). Учествовао је и у припреми изложбених поставки у Суботици (1948) и Нишу (1965).

Интезивно је радио на популарисању наше археологије у земљи и ван ње.

Предавање под називом «Требениште-археолошка ризница Јужне Србије» одржао је на Народном универзитету у Вршцу (29.01.1928). На Коларчевом народном универзитету Београду је имао више предавања: «Уметност пећинског човека » (1.11.1933), «Наша земља у преисторијско доба » (13.12.1933), «Долазак Словена на Балкан» (13.10.1934), која је одржао и на народним универзитетима у Новом Саду (март 1935), Шапцу (новембра 1934. и децембра 1935) и Суботици (децембра 1936). Предавање «Нови археолошки налази у Југославији» на Универзитету у Братислави (8.03.1935) и Прагу (22.03.1935). Са циљем да популарише оснивање Музеја у Сремској Митровици, Грбић је у дворани митровачке Гимназије одржао предавање са пројекцијама под називом «Нова археолошка открића у Југославији - Винча, Плочник, Требениште, Стоби, Хераклеја, Басијана» (новембра 1936).⁸⁵

Одржао је предавање у Удружењу ликовних уметника у Београду (1939) а свој хонорар од тог предавања уступио је фонду за подизање колоније «Ђура Јакшић».⁸⁶ Предавање «Допринос Југословенске археологије европској» одржао у палати Академије ЈАЗУ у Загребу (17.11.1967). Његово предавање «Битољске старине» емитовано је на радио станици Скопље (20.02.1941).

Грбићевом иницијативом на радио Београду је од краја октобра 1958. емитована недељна емисија «Трагом давне прошлости» са научно популарним темама из археологије које су осим Грбића припремали и други археолози, попут Зисија, Гарашанина, Гавеле, Јована Тодоровића и др.

У оквиру археолошког течаја у Зрењанину, априла 1948. године, Грбић је за двадесет учесника одржао предавање о праисторијским културама у Војводини која су била пропраћена практичним радом у збирци Археолошког одељења Музеја у Зрењанину.⁸⁷

Једна од многих Грбићевих неостварених идеја била је да напише сценарио за филм о Константину Великом (1958).

Учествовао је на многим археолошким скуповима и конгресима :

- На **Трећем интернационалном конгресу византолога у Атини** 1930;
- На **Шестом интернационалном конгресу археолога у Берлину** од 21. до 27. августа 1939.године са предавањем «Откопавање Музеја Кнеза Павла у Хераклеји Линкестис код Битоља»;
- На **Првом саветовању археолога Југославије** од 4. до 11. маја 1950. у Нишкој бањи са рефератима «План археолошког рада у Југославији» и «Праисторијска Хумска Чука» (заједно са Милутином Гарашанином);⁸⁸
- На скупу **Истраживача римског лимеса у Petronell-Carnuntum у Аустрији**, од 25. до 29. јула 1955, Грбић је учествовао као делегат Института са предавањем «Римско уметничко благо из српског Подунавља» ;
- Боравио је у Софији и Пловдиву од 1. до 7.децембра 1957. на **Конференцији о истраживању римског лимеса** где је у Археолошком институту одржао два предавања «Почетак и крај неолита на Балкану» и «Римски портрети у Народном музеју у Београду»;

⁸⁵ У организацији привременог одбора за оснивање музеја, чији је члан био Грбић (Фонд М. Г. кут-3);

⁸⁶ Писмо захвалности председника Удружења ликовних уметника у Београду упућено Грбићу 14.12.1939.(Фонд М.Г. кут-3);

⁸⁷ Р. Николић, Археолошки течајеви у Војводини, РВМ 1, Нови Сад 1952, 231;

⁸⁸ М. Грбић, Прво саветовање археолога ФНР Југославије, Старица, н. с. књ. I, Београд 1950, 293-294;

- На **Петом интернационалном конгресу за пре и протоисторију у Хамбургу**⁸⁹ од 24. до 30. августа 1958. са предавањем «Старчево најранији облик неолитске привреде на Балкану»;

- На **Седмом интернационалном конгресу класичних археолога у Риму и Напуљу** од 6. до 13. септембра 1958;

- Као председник комисије за лимес при Археолошком друштву Југославије Грбић је био један од организатора **Симпозијума о лimesу на нашем Дунаву**, који је одржан од 24. септембра до 1. октобра 1960. године. Организован са циљем да се утврде дотадашњи резултати на истраживању лimesа али и план даљег рада, обзиром да је изградња хидроелектране Ђердап знатно угрожавала римске споменике.

Организован је у виду стручне екскурзије пропраћене одговарајућим рефератима који су штампани у зборнику радова **Лимес у Југославији I**, чији је редактор био Миодраг Грбић. Око тридесетак учесника су обишли локалитете од Осијека до Виминациума и Смедерево где су бродом обишли Ђердап а потом Неготин, Жајечар, Гамзиград, Ниш, Лесковац и Царичин град.

- Истим поводом Југословенска академија наука организовала је 1961. у Загребу **Међународни конгрес истраживача лimesа** на коме је Грбић, такође, узео учешће.

- На **Осмом међународном конгресу за класичну археологију у Паризу** од 4. до 13. септембра 1963. са рефератом «Грчка и римска пластика у Југославији»;

- На **Шестом међународном конгресу праисторичара** одржаном у Риму 1965. године, са предавањем «Старчево најстарија неолитска култура на Балкану»;

Мада је интезивно радио на припреми, смрт га је спречила да учествује на **Осмом међународном конгресу Уније за праисторијске и протоисторијске науке** који је одржан у Београду 1971. године.

Грбић је био на многим студијским путовањима по Европи и обишао највеће музеје. Тако је учествовао на тромесечном курсу грчке археологије у Атини, од фебруара до априла 1934.⁹⁰ Грбић је радио на проучавању веза између нашег Подунавља и Грчке у праисторијско доба, што му је помогло око успостављања релативне и апсолутне хронологије наших праисторијских култура (од најстарије неолитско-старчевачке, преко винчанске до вучедолске). У току свог боравка у Грчкој посетио је познате античке и праисторијске локалитете: Елеусину, Егину, Микену, Сескло, Кносос.

У Софији и Букурешту боравио је августа 1933, у Будимпешти, Бечу, Прагу и Берлину маја 1935, обилазећи тамошње музеје.

Боравио је 1955. године два месеца у Паризу радећи на припреми своје књиге о грчкој и римској пластици. На позив Клода Шефера (Claude Schaeffer) једног од тада највећих познавалаца праисторије Анадолије и Блиског истока одржао је у француској школи у Лувру («Ecole de Louvre») предавање под називом «Прекласична грнчарија средњег Балкана.» Тада је кратко боравио и у Британском музеју у Лондону.

Преко Националне комисије за УНЕСКО и Британског савета у Београду Грбићу је омогућено да у међууниверзитетској размени као гост Лондонског универзитета борави у Енглеској од 3. маја до 8. јуна 1957. године. На позив Гордона Чајлда (Gordon Chield), Грбић је у Археолошком институту лондонског универзитета и Музеју за археологију и етнографију Универзитета у Кембриџу одржао предавање са темом «Старчево као најранији израз неолитске економике на Балкану.» На том предавању је приказао своју хипотезу да би Балкан могао бити једна од колевки земљорадње старог света, упоредо са Египтом и Месопотамијом. Предавање је

⁸⁹ Internationaler Kongress für Vor- und Frühgeschichte;

⁹⁰ Боравио је у друштву тек венчане супруге Наде, тако да је то истовремено било и брачно путовање;

примљено критички али са интересовањем. Приликом повратка, у Паризу је одржао исто предавање на позив Клода Шефера. Такође, у Институту за класичне студије лондонског Универзитета, на позив Роналда Сајма (Ronald Syme), одржао је предавање «Римски портрети у Народном музеју у Београду» које је изазвало интересовање за до тада наша непозната дела римске уметности у страној литератури.

У Енглеској је упознао већину археолога и успоставио контакте и сарадњу о размени младих археолога и могућност њиховог стипендирања.

На бази размене Института са Француском школом у Атини Грбић је од средине новембра 1960. до краја фебруара 1961. провео у Атини, у Француској школи, коју је водио професор Универзитета на Сорбони Жорж До (Georges Daux). Тада се тешко разболео (грип и дијабетес), а ипак је успео да максимално користи велику библиотеку за рад на проучавању балканског неолита.

У оквиру размене са Археолошким институтом Мађарске академије наука боравио је у Будимпешти од 16. до 30. новембра 1964, радећи у археолошкој библиотеци Народног (Nemzeti) музеја, проучавајући њихову неолитску тзв. Kőrös културу. Том приликом је посетио и многе музеје (Сегедин, Печуј, Сентандреја) као и ископавања у Печују, Вишеграду и Острогону.

Боравио у Лондону од 18. јуна до краја августа 1967. ради коришћења библиотеке Археолошког института где је имао прилику да се упозна са енглеским археолозима који су се бавили подводном археологијом, и успостави контакте због њиховог учешћа у истраживањима Јадрана.

Осим у Европи, Грбић је боравио и у Америци током 1968. године, као гостујући професор њујоршког Универзитета.

Био је члан многих удружења у земљи и иностранству. Редовни члан Историјског друштва у Новом Саду је од његовог оснивања 1927. године, члан Ротари клуба у Београду од 1928.⁹¹, а за члана културне секције Удружења Војвођана у Београду изабран је 1937. Био је члан и један од оснивача Археолошког друштва Југославије и члан Сталног савета Међународне уније за праисторијске и протоисторијске студије. Такође, био је дописни члан Немачког археолошког института, Италијанског института за праисторију и Британског праисторијског друштва.

За дописног члана ЈАЗУ (Југословенске академије знаности и умјетности) у Загребу изабран је 1961, а стални члан-сарадник Матице Српске у Новом Саду постао је 1969. године. Бавио се и редакцијским радом. Био је члан редакције часописа: Уметнички преглед и Старица, одговорни уредник публикације *Archeologia Iugoslavica*, затим, редактор превода књиге Праисторија Човечанства коју је написао Јиржи Неуступни.

Сарађивао је и одржавао контакте са најпознатијим археолозима света попут Фјукса, Чајлда, Пигота (Stuart Ernest Piggot), Томпе, Марије Гимбутас, Едит Томас и других.

У вези са истраживањем почетака наше најстарије неолитске - старчевачке, културе и проблема да ли се генетски развила код нас из мезолитских основа или је са новом аграрном економиком досељена из Предње Азије, Грбић је замолио академика Павла Савића да изврши анализу биолошких остатака те епохе који је предложио да се истовремено она изврши и у једном страном институту. По препоруци Гордона Чајлда, Грбић се обратио професору Н. Wries-у и његовом саветнику др Н. T. Waterbolk-у са Универзитета у Гронингену (Холандија) који је прихватио да бесплатно уради анализе C-14 (1956).

На основу налаза сушене грнчарије код Суботице, у старчевачкој културној врсти, као и налаза проса у сушеној грнчарији, Грбић је израдио хипотезу по којој је Балкан трећа колевка најстарије земљорадње Старог света поред Месопотамије. Сматрао је да је старчевачка култура аутохтоног порекла и да се развила из мезолитских основа. Такође, био је свестан непоузданости резултата ових метода, као и проблема

⁹¹ Z.D. Nenezić, Masoni u Jugoslaviji 1764.-1980, prilozi i građa, Beograd 1988, 548-549;

у одређивању апсолутне хронологије Неолита Балкана.⁹² Сматрао је да се до поуздане хронологије може доћи путем озбиљног интердисциплинарног истраживања, као и да један научник мора бити самокритичан. Прихватао је нове тенденције у археологији као што је била могућност трагања за остацима водоводних цеви на Виминацијуму путем геофизичког мерења.

У богатој **библиографији Миодрага Грбића**⁹³ може се сагледати његова археолошка свестраност.

Извештаје са ископавања, мање прилоге, приказе и расправе објављивао је у домаћим и страним стручним часописима, као што су Старинар, Научни зборник Матице српске, *Archaeologia Jugoslavica*, *American Journal of Archaeology-New York*, Чешка мисао, Гласник Историјског друштва у Новом саду, Гласник Земаљског музеја у Сарајеву и др.

Есеје и популарне чланке из археологије и историје уметности писао је у Уметничком прегледу, Политици, Ревии, Југословенском туристу, Туристичким новинама, Београдским општинским новинама, Летопису Матице српске, Рашкој. У листу Борба имао је недељну рубрику «Пре много векова» (1963).

Као посебна дела штампана су:

- *Плочник, праисторијско насеље бакарног доба*, Народни музеј у Београду. Преисторијски споменици I, Београд 1929. (*Pločnik, eine prähistorische Ansiedlung aus der Kupferzeit*, Beograd 1929.);

- *Одабрана грчка и римска пластика у Народном музеју у Београду*, посебно издање Археолошког института у Београду, Београд 1958;

- *Породин каснонеолитско насеља на тумби код Битоља*, Битољ 1961, која представља Грбићев заједнички рад са П. Мачкићем, Ш. Нађем, Б. Сталио и Д. Симоском;

- За Међународну унију академија Грбић је, у заједници са професором др Николом Вулићем⁹⁴, издао свеску о Народном музеју у Београду *Corpus Vasorum Antiquorum, Народни музеј*, Београд 1937.⁹⁵

- Упознавању словенске цивилизације Грбић је допринео својим преводом са чешког језика чувеног дела Лубора Нидерлеа: *Словенске старине* издате у Новом Саду 1954.

Поред истраживачког, музеолошког и научног рада, Грбић се бавио и педагошким радом. Радио је на афирмацији младих кадрова, оспособљавао их за самосталан рад и помагао им у добијању страних стипендија. Међу младим људима које је Грбић афирмисао били су познати археолози, професори универзитета и доктори наука попут Владимира Милојчића, Мирославе Мирковић, Душанке Вучковић-Тодоровић, Владимира Кондића, Теодоре Томашевић, Петра Петровића, Владислава Поповића и многих других.

Др Миодраг Грбић умро је 30. јуна 1969. године.⁹⁶ «Смрт га је неправедно узела под своје у тренутку најинтезивније научне делатности и на домаку испуњења давнашњих **жеља о мирном животу, у својим карловачким виноградима и спремању животног дела о неолитској земљорадњи**⁹⁷ « Његова урна похрањена је у породичној гробници на гробљу у Сремским Карловцима.

⁹² М. Грбић, Неолит и хронологија, Старинар, н. с. књ. XX, Београд 1969, 141;

⁹³ D. Gaj-Popović, Bibliographie de Miodrag Grbić, *Archaeologia Jugoslavica* X, Beograd 1969, 1-6;

⁹⁴ Чланом југословенског одбора Међународне уније академија (Union Academique Internationale);

⁹⁵ Мада је 1931. припремио (у заједници са Вулићем) свеску Вршачког музеја она се необјављена налази у заоставштини Миодрага Грбића у Архиву САНУ у Ср. Карловцима;

⁹⁶ У Политици од 2. јула 1969. дато је обавештење да ће тог дана бити извршена кремација посмртних остатака Миодрага Грбића; Некролози поводом Грбићеве смрти: Н. Тасић, РВМ, бр. 18-19, Нови Сад 1967-1970, 341-342; В. Поповић, Старинар н.с. XIX, Београд 1969, 309-310; Ђ. Мано Зиси, *Archaeologia Jugoslavica* X, Beograd 1969; Д. Ст. Павловић, Саопштења VIII, Републички завод за заштиту споменика културе, Београд 1969, 246; Љ.. Пилетић, Политика од 6. јула 1969, 18; М. Паровић Пешикан, *Sirmium I*, Београд 1971;

⁹⁷ В. Поповић, Миодраг Грбић, Старинар н. с. XIX, Београд 1969, 309-310;

СКРАЋЕНИЦЕ:

Фонд М.Г.– Фонд Миодрага Грбића из Архива САНУ у Ср. Карловцима
РВМ - Рад војвођанских музеја
ГИДНС - Годишњак Историјског друштва у Новом Саду
Гласник СКА - Гласник Српске Краљевске Академије

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА:

- Фонд Миодрага Грбића из Архива САНУ у Сремским Карловцима.
- М. Грбић, Светла испод земље-биографија једног археолога,рукопис, Београд 1956.
- D. Arandelović-Garašanin,Starčevačka kultura, Ljubljana 1954.
- М. Гарашанин, Разговори о археологији, приредили С. Бабић и М. Томовић, Београд 1996.
- D. Gaj-Popović, Bibliographie de Miodrag Grbić, Archaeologia Iugoslavica X, Beograd 1969.
- М. Грбић, Плочник, праисторијско насеље бакарног доба, Beograd 1929. (Pločnik,eine prähistorische Ansiedlung aus der Kupferzeit,Beograd 1929.)
- М. Грбић, Одабрана грчка и римска пластика у Народном музеју у Београду, Београд 1958.
- М. Грбић, П. Мачкић, Ш. Нађ, Д. Симоска, Б.Сталио, Перодин, каснонеолитско насеље на тумби код Битоља, Битољ 1961.
- М. М. Кумовић, Музеји у Војводини (1874-1997), Нови Сад 2001.
- Р. Марковић, Православна српска парохија у Инђији крајем 1900.године, Сремски Карловци 1901.
- Д. Медаковић, Ефемерис I, Београд 1991.
- П. Милошевић, Археологија и историја Сирмијума, Нови Сад 2001.
- Музеј града Београда, Београд 2003.
- NAISSUS, Археолошко благо Ниша-од неолита до средњег века, Београд 2004.
- Р. Николић, Археолошки течајеви у Војводини, Рад Војвођанских музеја 1, Нови Сад 1952.
- Д. Ст. Павловић, Присећања и исповести, Сећања конзерватора, Београд 1972.
- В. Поповић, SIRMIIUM град царева и мученика (сабрани радови о археологији и историји Сирмијума), Сремска Митровица 2003.
- S. Radovanović, Uloga Istorijskog društva u Novom Sadu na zaštiti spomenika kulture 1927-1941, Godišnjak društva istoričara Vojvodine, Novi Sad 1976.
- Споменица Српског археолошког друштва 1883-1983, Београд 1983.
- V. J.Fewkes, H. Goldman, R. W. Ehrich, BULLETIN-American School of Prehistoric Research, num. 9, may 1933.

ИЛУСТРАЦИЈЕ

*Миодраг Грбић
Као кустос Народног
Музеја, око 1933.*

Миодрагов отац, Александар Грбић око 1886.

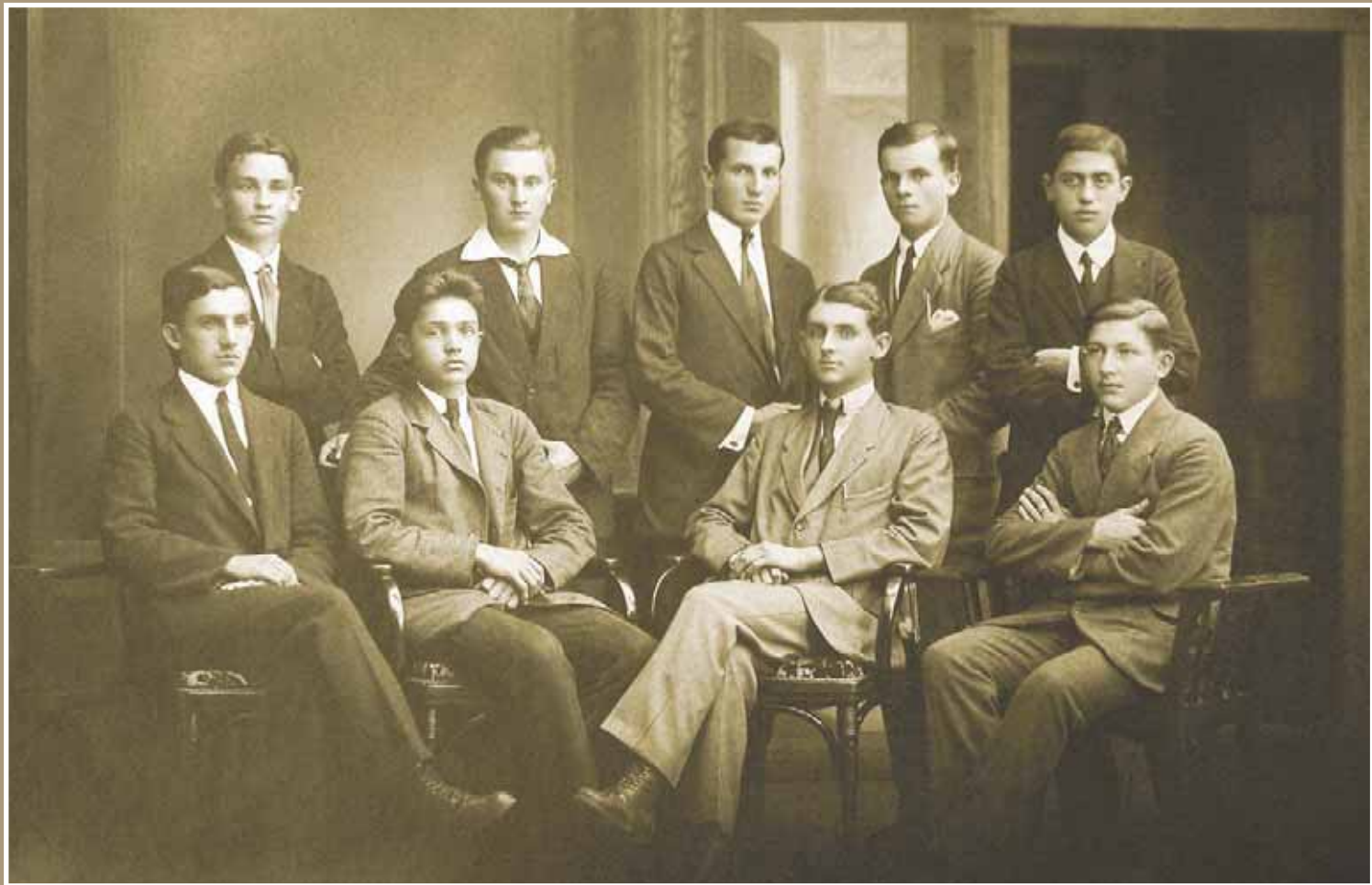
Миодраг са
родитељима и
сестром Цветом
1907.

Породица Грбић са гостима испред виле “Татјана” око 1912.

Миодраг са родитељима и сестрама Цветом и Видом око 1918.

*Миодраг са друговима из шестог разреда Карловачке
гимназије 1918. (Миодраг седи други с десна)*

Бр. 3.

Српска велика гимназија у Карловцима

СВЕДОЦБА ЗРЕЛОСТИ

Грбић Миодраг

рођен дана 12. дец. 1901. у Ср. Карловцима, у Славонији,
исамоусправљачке вере, свршивши ове науке: I-II разр. 1914/5.-1916/7.
у Срп. вел. гимназији у Ср. Карловцима; III-V разр. 1916/5.-1918/7.
као прив. у Срп. вел. гимназији у Осику; VI-VIII разр. 1918/9.-1920/1.
у српској вел. гимназији у Ср. Карловцима, —
подвргао се ~~тврди~~ пут ИСПИТУ ЗРЕЛОСТИ у смислу наредбе кр. земаљ-
ске владе, одеда за богоштовље и наставу, од 30. марта 1908. бр. 6377.

На основи тога испита проглашен је

зрелим с одликом

ЗА ПОЛАЗАК СВЕУЧИЛИШНИХ НАУКА.

у Карловцима, дане 16. јунија 1920.

Председник испитног поверљивства:

Н. Вукотић

Директор:

Б. Мисетић

Изасланик глум. Патроната:

Б. Мисетић

Старешина VIII. разреда:

Ј. М. Будисавић

Матурско сведочанство
Миодрага Грбића 1920.

Q. F. F. F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS REIPUBLICAE BOHEMICAЕ/SLOVENICAЕ

UNIVERSITAS CAROLINA PRAGENSIS

ET NOS

CAROLUS PETR,

PHILOSOPHIAE DOCTOR, MATHEMATICAE PROFESSOR PUBLICUS ORDINARIUS, REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARUM BOHEMICAЕ
ATQUE ACADEMIAE SCIENTIARUM ARTIUMQUE BOHEMICAЕ SODALIS ORDINARIUS ETC., ETC.,

RECTOR MAGNIFICUS,

JOANNES JAKUBEC,

PHILOSOPHIAE DOCTOR, HISTORIAE LITTERARUM BOHEMICARUM PROFESSOR PUBLICUS ORDINARIUS, REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARUM BOHEMICAЕ EXTRAORDINARIUS,
ACADEMIAE SCIENTIARUM ARTIUMQUE BOHEMICAЕ SODALIS ORDINARIUS ETC., ETC.,

ORDINIS PHILOSOPHORUM DECANUS,

Suber Niederle,
Philosophiae et Historiae professor

PROMOTOR RITE CONSTITUTUS,

IN VIRUM CLARISSIMUM

Miodrag Grboić,
Philosophiae et Historiae professor
philosophiae et historiae professor

DOCTORIS PHILOSOPHIAE

NOMEN ET HONORES, IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS
UNIVERSITATIS SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS.

DATUM PRAGAE DIE *10. Martii 1925.*

K. Petr,
RECTOR

J. Jakubec,
DECANUS

L. Niederle,
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS

Докторска диплома Миодрага Грбоћа, Праг 1925.

*Миодраг са супругом Надом и
сином Богданом око 1940.*

*Породице Грбић и Марчетић у Сремским Карловцима
око 1941.*

Његово Величанство

АЛЕКСАНДАР I

по милости Њојјој и њохи народној

КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ

заслужило је пратиштини следећи Указ

Указ

одликује мо:

Генералу *Грићу* *д р* *Мисодрани*
Београд

Крљевским орденом

СВЕТОГА САВЕ

одликује

Указ

одликује

Указ

Александар I

Министар Краљевских органа даје ову Показу

Грићу *д р* *Мисодрани*

Указ

Указ

Указ

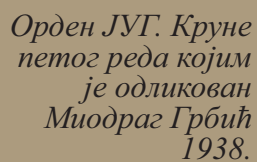
Министар Краљевских органа

Грићу

Министар Краљевских органа

Грићу

Орден Св. Саве
петог реда којим
је одликован
Миодраг Грбић
1934.

MIODRAG GRBIĆ

NAUČNI SAVJETNIK

IZABRAN JE

NA GODIŠNJOJ SKUPŠTINI OD 16. JUNA 1961.

ZA

ČLANA DOPISNIKA

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

U DOKAZ TOGA

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

IZDAJE MU OVU ISPRAVU

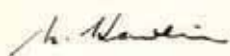
U ZAGREBU 9. NOVEMBRA 1961.

PREDSJEDNIK

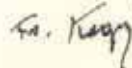
(Grga Novak)

GLAVNI TAJNIK

(Miroslav Karaulin)

POTPREDSJEDNIK

(Franja Kogoj)

Повеља Југословенске
академије знаности и
уметности додељена
Миодрагу Грбићу 1961.

INSTITUTUM ARCHAEOLOGICUM
GERMANICUM

INTER VIROS EXIMIOS ET DE LITTERIS
MONUMENTISQUE AETATIS ANTIQUAE
OPTIME MERITOS QUOS CUIUSQUE POPULI
OPTIMOS PRAESTANTISSIMOSQUE
SIBI ADSCIVIT

MIODRAG GRBIĆ

SOCIUM ORDINARIUM

COOPTAVIT UT ETIAM EIUS OPE AUXILIOQUE
STUDIA COMMUNIA ADIUVENTUR ET
ADAUGEANTUR

DATUM BEROLINI

QUO DIE INSTITUTUM EST CONDITUM

A · D · XI KAL · MAI · ANNI MCMLXII

IIUSSU RECTORUM INSTITUTI

K. J. J. J.

*Повеља археолошког
института Немачке
додељена Миодрагу
Грбићу 1962.*

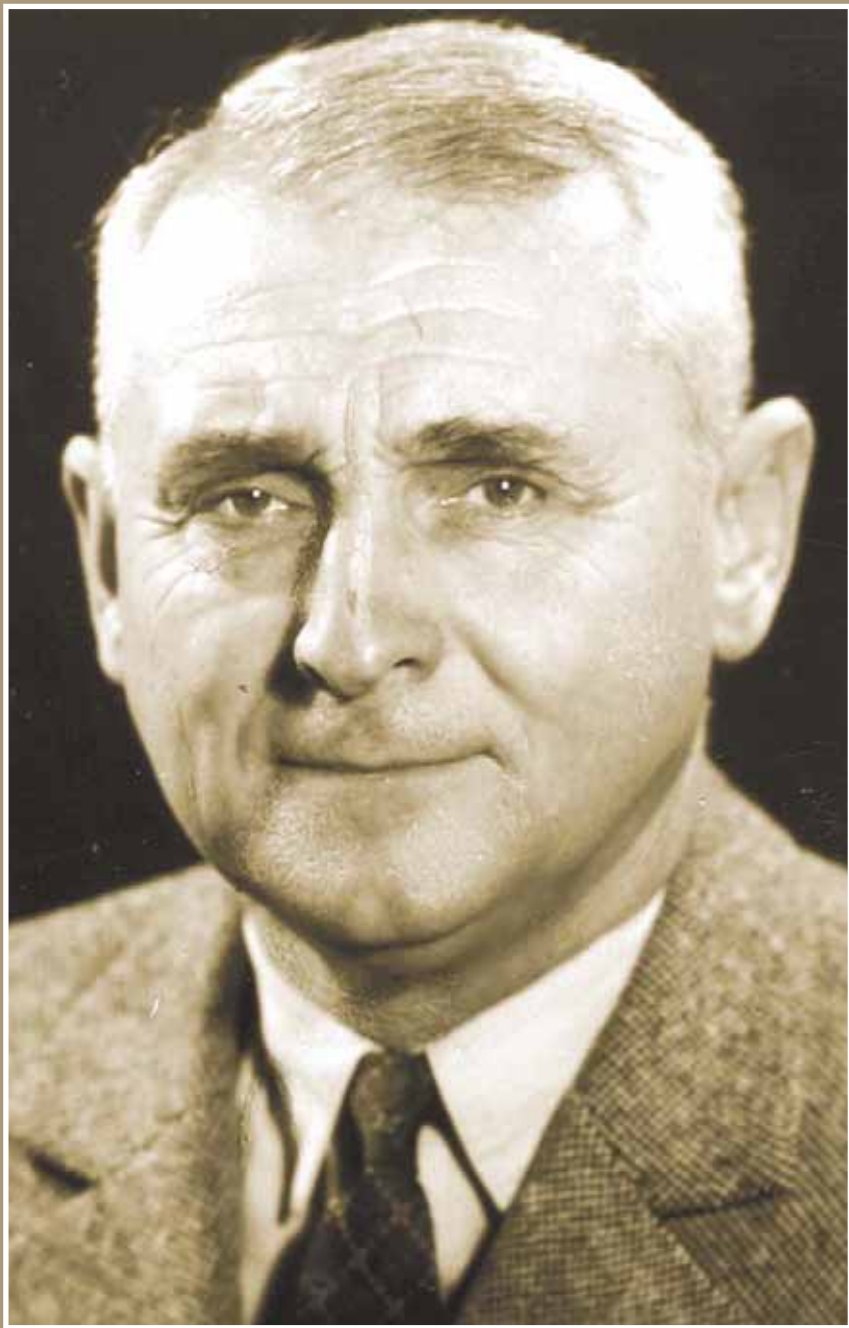

*Грбић на истраживањима
Градишта код Кикинде
1948.*

*Археолошка истраживања
у Старчеву 1932. (Грбић у
средици)*

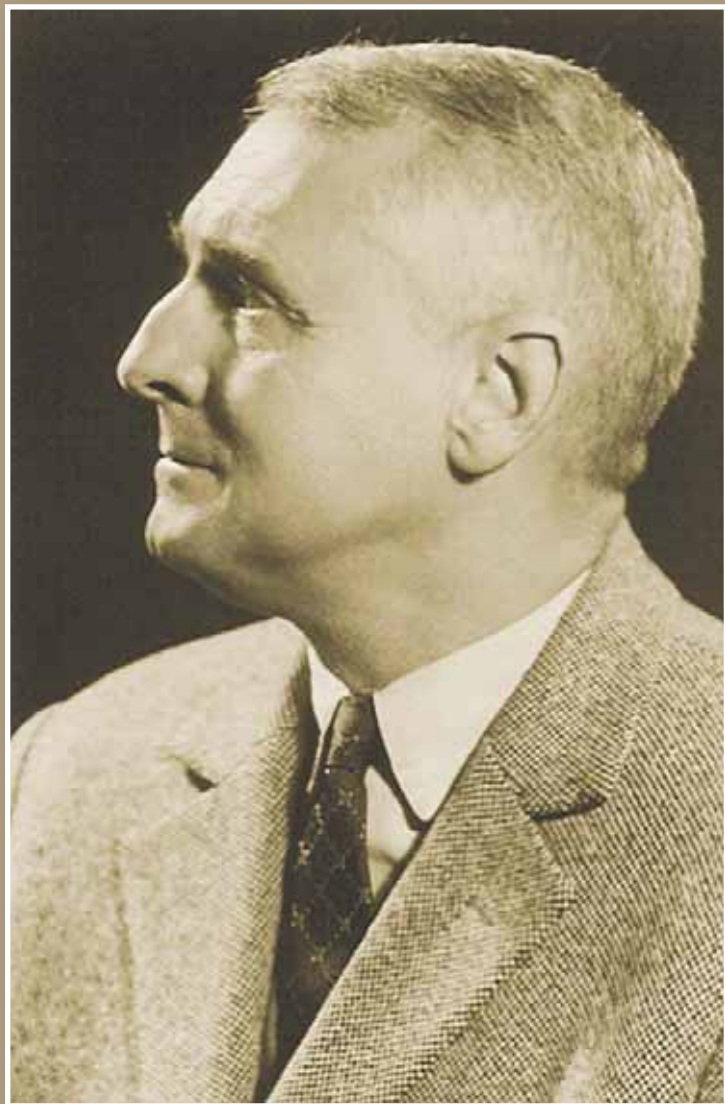
*Миодраг Грбић у
тренутцима одмора на
терену 1948.*

Миодраг Грбић око 1965.

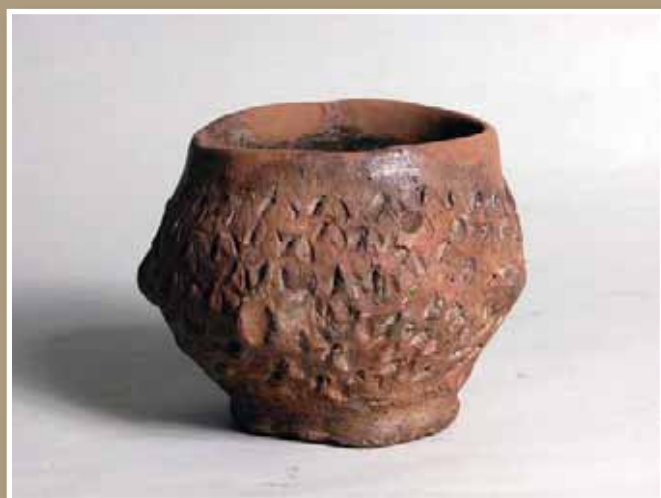
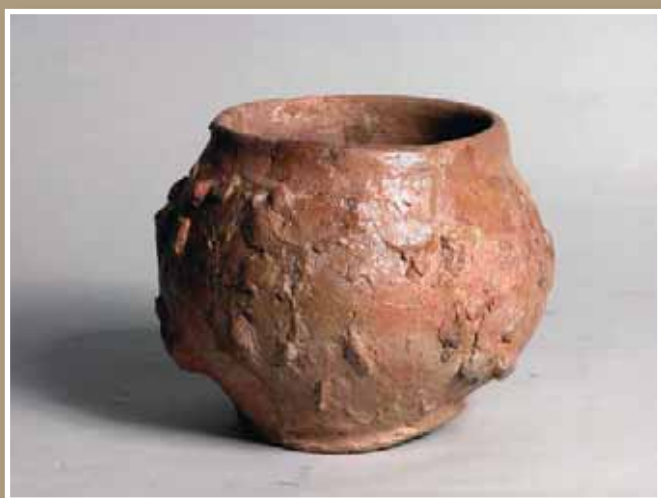
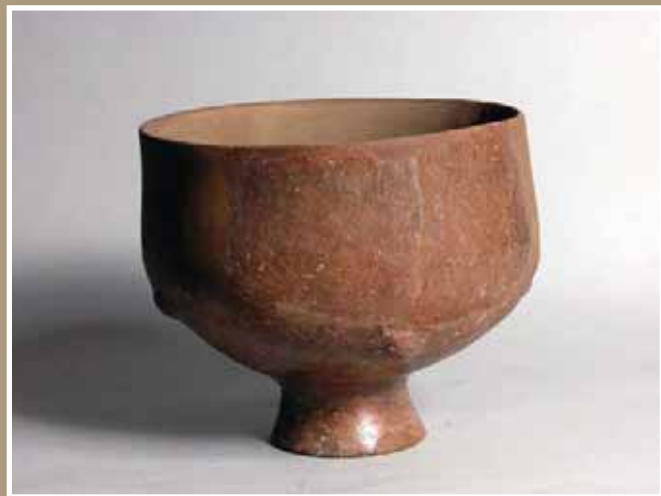

*Родна кућа Миодрага Грбића у улици Светозара Марковића бр. 1
(Ђорђе Лазич - Ђаџа, акварел 1985.)*

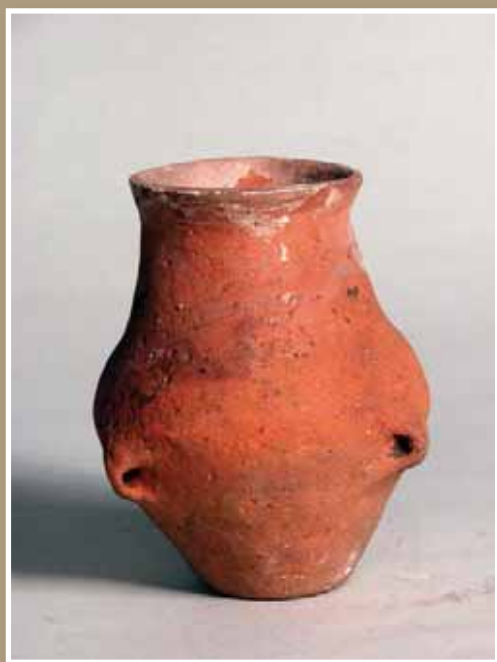

Миодраг Грбић око 1965.

*Грбићева вила
“Татјана”*

Археолошки налази са локалитета Старчево, неолит - старчевачка култура

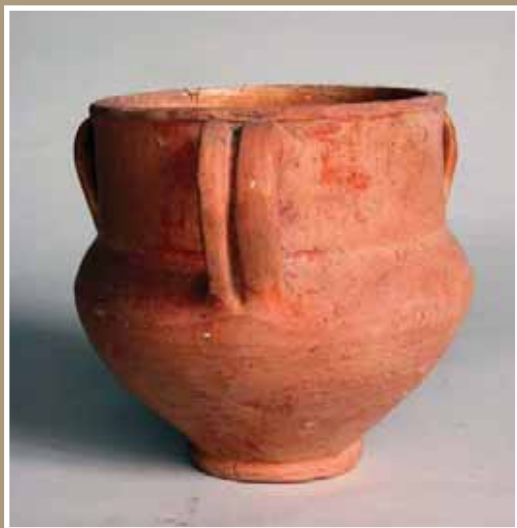
Археолошки налази са локалитета Плочник, неолит - винчанска култура

Царска шоља, I в.

Минијатурна посуда, II в.

Лонац, II - III в.

Крчаг, I - II в.

Фибула II - III в.

Фибула, прва половина IV в.

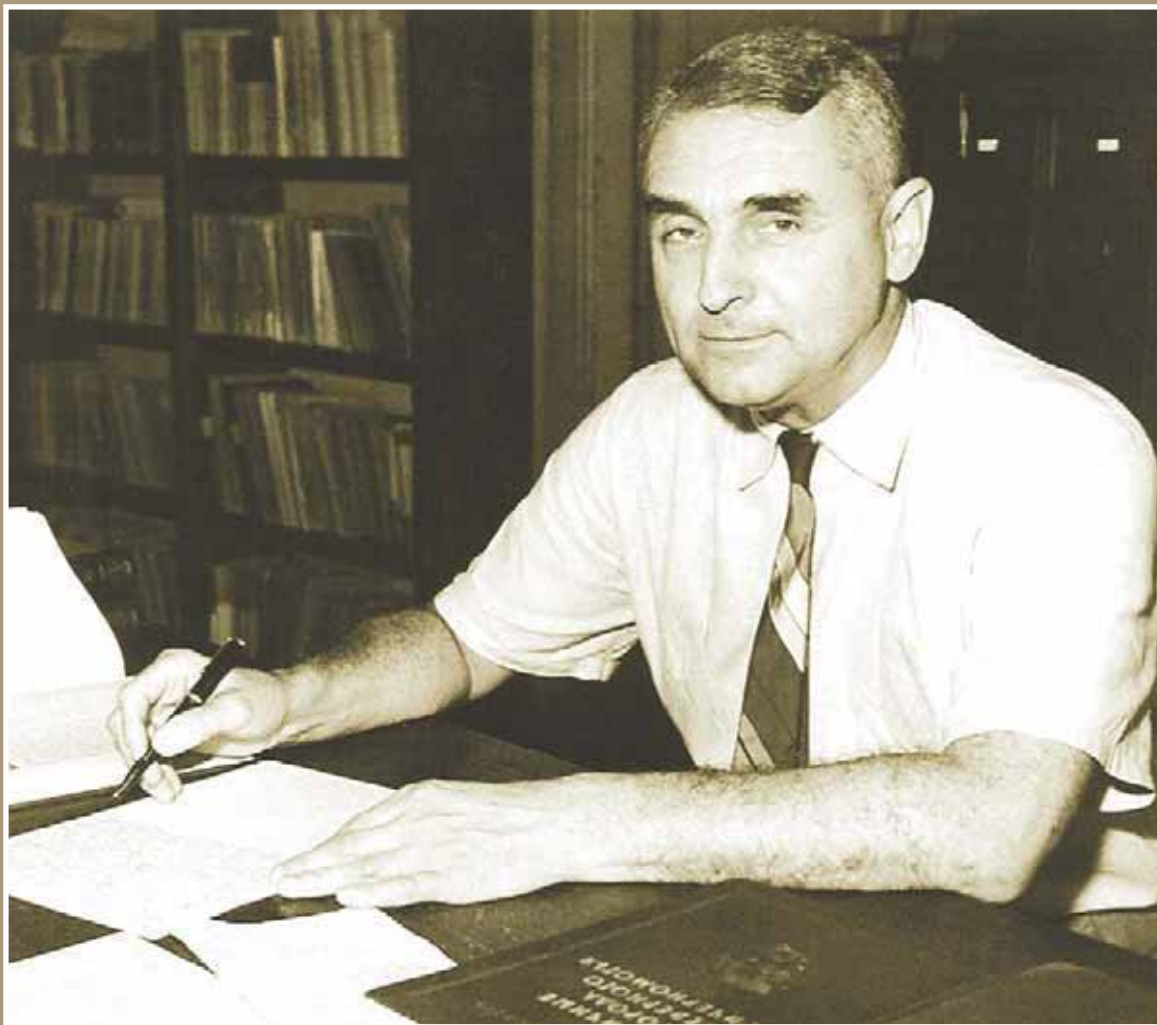

Крчази III - IV в.

Жижак, почетак II в.

Археолошки налази са локалитета Сирмијум

Миодраг Грбић у Археолошком институту у Београду око 1960.

MIODRAG GRBIĆ
(1901-1969)
LEBEN UND WERK

Verfasserin: Divna Gačić

Übersetzerin: Nadja Grbić

Dr. Miodrag Grbić gehörte jener Generation der ersten, in der Zwischenkriegszeit akademisch ausgebildeten Archäologen in Serbien an, die neben Miloje Vasić und Nikola Vulić die wissenschaftliche Erforschung unserer bis dahin unentdeckten prähistorischen und antiken Fundstätten einleitete. Miodrag Grbić stammte gebürtig aus Sremski Karlovci und erwarb sein Doktorat in sehr jungen Jahren an der renommierten Karlsuniversität in Prag. Als langjähriger Kustos des Nationalmuseums und wissenschaftlicher Berater des Archäologischen Institutes in Belgrad hinterließ er einen reichhaltigen Nachlass seines Schaffens.

Der Schwerpunkt der wissenschaftlichen Tätigkeit von Dr. Grbić lag in erster Linie in der Erforschung prähistorischer Kulturen auf dem Balkan, insbesondere befasste er sich mit der Chronologie und dem Entstehen neolithischer Kulturen. Er ermittelte als erster die grundlegenden Phasen des Neolithikums in unserem Land und schuf damit die Basis einer relativen Chronologie der archäologischen Funde. An der Fundstätte Starčevo bei Pančevo entdeckte er die älteste neolithische Kultur Serbiens, die nach ihrem Fundort Starčevo-Kultur benannt wurde. Er entdeckte auch unsere jüngste neolithische Kultur, die, ebenso nach ihrem Fundort, Vinča-Pločnik benannt wurde und dem Vinča-Typ zugerechnet wird.

In zweiter Linie interessierte ihn die antike Archäologie, im Speziellen die griechische und römische Plastik. Bei der Erforschung der römischen Städte Bassianae bei Donji Petrovci in der Region Srem in der Vojvodina und Heraclea Lyncestis bei Bitola in Makedonien folgte Grbić dem Prinzip der Freilegung großflächiger Areale, damit diese nicht nur Fachleuten, sondern auch einem breiteren Publikum zugänglich gemacht und näher gebracht werden konnten.

Neben der archäologischen widmete er sich auch der museologischen Arbeit. Er wirkte bei der Schaffung und Einrichtung museologischer Stätten in ganz Serbien mit, insbesondere aber in der Vojvodina, einer Region, in der es kaum ein Museum gibt, dessen Urheber nicht Dr. Grbić war.

Als äußerst fähiger Koordinator zeichnete er sich bei der Organisation von Ausgrabungen großer archäologischer Fundstätten aus. Auf seine Initiative hin wurden die umfassenden systematischen Ausgrabungen in Sremska Mitrovica (Sirmium) und Niš (Naissus) eingeleitet.

Obwohl er der älteren Archäologengeneration angehörte, war sein Blick stets in die Zukunft gerichtet. Er verwendete als erster Luftaufnahmen bei Ausgrabungen antiker Fundstätten und zählte zu den ersten Archäologen, die die Ergebnisse der Altersbestimmung einzelner Kulturen mithilfe der Radiokarbonmethode, durch den Einsatz der archäomagnetischen Datierungsmethode sowie Befunde der Pollenanalyse anerkannte. Des Weiteren wird ihm die Pionierarbeit bei der Schaffung der ersten fachlichen Einrichtung für Denkmalschutz in Serbien zugeschrieben.

Er befasste sich gleichermaßen intensiv mit der Popularisierung wissenschaftlicher Erkenntnisse der hiesigen Archäologie durch eine Fülle von Publikationen, rege Vortragstätigkeit und die Organisation vieler Kongresse und Symposien im In- und Ausland. Archäologische Lokalitäten betrachtete er als komplexe Kulturdenkmäler, die nicht lediglich für die Wissenschaft von Bedeutung sind, sondern für die Gesellschaft im Allgemeinen und nicht zuletzt auch für den Tourismus.

Besondere Verdienste erwarb er sich durch seine pädagogische Tätigkeit, die Ausbildung und Förderung des wissenschaftlichen Nachwuchses. Er unterstützte junge Kolleginnen und Kollegen bereitwillig und konnte sich aufrichtig über ihre Erfolge freuen.

Eben diese biographischen Daten waren es, die einen entscheidenden Impuls dazu gaben, die Ausstellung **Miodrag Grbić – Leben und Werk** vorzubereiten. Die Ausstellung basiert auf dem Nachlass von Grbić, der sich in den Archiven der Serbischen Akademie der Wissenschaften und Künste in Sremski Karlovci befindet. Der Nachlass enthält persönliche Dokumente (Taufschein, Zeugnisse, Studienbücher, Pass, Promotionsurkunde) ebenso wie Einladungen und Plakate zu seinen Vorträgen, Korrespondenz, Fotografien wie auch andere Schriftstücke, die sein Leben und Werk dokumentieren.

Die Ausstellung wird ergänzt durch archäologische Funde, die auf den wichtigsten Fundstätten, an denen Grbić forschte, freigelegt wurden.

BIOGRAPHIE

Der mündlichen Überlieferung zufolge stammen die Vorfahren von Miodrag Grbić aus dem Kosovo, aus der Umgebung von Prizren.¹ Sie scheinen mit einer der Migrationen in die Vojvodina gekommen zu sein und wurden in Indija angesiedelt, wo sie anlässlich des Baus eines Glockenturms der orthodoxen Kirche im Jahre 1755 als Förderer erwähnt werden.² Sie befassten sich mit Viehzucht und waren zu dieser Zeit sehr vermögend. Sie feierten das Hauspatronsfest des Heiligen Johannes.³ Wann sie nach Sremski Karlovci übersiedelten, ist nicht bekannt, doch zeugen die Inschriften auf den Grabdenkmälern verlässlich davon, dass die Familie Grbić in den ersten Jahrzehnten des 19. Jahrhunderts hier lebte. Die frühesten Vorfahren, die erwähnt sind, sind Miodrags Urgroßvater Jovan Grbić und dessen Frau Sara, mit der er drei Söhne hatte, Uroš, Vasilije und Sreta. Der Jüngste, Sreta, Miodrags Großvater, war im Weinbau tätig. Er lebte in der Unterstadt, in der heutigen Mitropolit Starimrović Straße 123. Er heiratete Jelena (Jeca) Janković und hatte mit ihr zwei Kinder, den Sohn Aleksandar und die Tochter Kata.

Aleksandar (Aca) Grbić (1868-1947), Miodrags Vater, war Stadtbeamter, befasste sich aber, der Familientradition folgend, auch mit dem Weinbau. Sein Vater Sreta kaufte ihm 1895 ein Haus, das sich heute in der Svetozar Marković Straße Nr. 1 befindet.⁴ Nach dem Tod seiner ersten Frau Darinka, die im Kindbett starb, heiratete er die aus Popinac stammende Zorka Mihajlović. Sie hatten drei Kinder, den Sohn Miodrag sowie die Töchter Cveta und Vida. Miodrags Vater war ein „großer Orthodoxer, die Mutter Zorka eine große Sozialistin. In ihrem ganzen Leben setzte sie keinen Fuß in eine Kirche⁵ und ihre Pflichten als gute Hausfrau und Mutter begann sie nicht, bevor sie nicht jeden Morgen die Zeitung gelesen hatte“.⁶

Miodrag wurde am 25.12.1901 geboren. Er wurde in der Kirche des Heiligen Peter und Paul (Donja crkva Sv. Petra i Pavla) getauft, seine Taufpatin war Cveta, die Tochter von Professor Jovan Živanović. Die Kindheit verbrachte Miodrag in seiner Heimatstadt, wo er die Volksschule (Srpska narodna osnovna skola) besuchte, die er mit sehr gutem Erfolg im Juni 1912 abschloss.

Er besuchte anschließend das Gymnasium in Sremski Karlovci, abgesehen von drei Klassen (3. bis 5.), die er privat am klassischen Gymnasium in Osijek absolvierte, als während des 1. Weltkrieges das Gymnasium von Karlovci geschlossen war. In der 6. Klasse erhielt er ein Stipendium der Mihajlo Pajić⁷-Stiftung und in der 7. wurde er zum Vorsitzenden des Literaturkreises „Stražilovo“ gewählt. Im Gymnasium war er einer der Gründer der Schülervertretung und von der 7. bis zur 8. Klasse selbst als Schulvertreter engagiert. Aufgrund seiner zarten gesundheitlichen Konstitution wurde er vom Sport befreit.⁸

Erste Einblicke in die Archäologie gewann er, wie er selbst sagte, im „im Gymnasium, im Kabinett für Geschichte und Geographie, das von Professor Milan Nedeljković geführt wurde, in den Stunden des Altphilologen und Schriftstellers Milan Budisavljević und schließlich im Schulhof nach einer Exkursion von Schülern der höheren Schule, die der Historiker Nikola Radojčić, später Akademiestandmitglied und Universitätsprofessor, leitete. Sie hatten

¹ Information erhalten von Milica Pešić, geb. Grbić, Lehrerin.

² R. Marković, Pravoslavna srpska parohija u Indiji krajem 1900. godine, Sr. Karlovci 1901, 7.

³ S. Gavrilović, M. Lesek, Stara Indija, Popis domaćinstava u Indiji 1828. Indija 1998, 33, 39.

⁴ Das Haus, das 1820 erbaut wurde, war zunächst im Besitz der Familie Okruglić. Dort wurde auch Ilija Okruglić Sremac geboren, der Autor von „Saćurice i šubare“.

⁵ Das ist wahrscheinlich auch der Grund dafür, dass der Priester im Taufschein anstatt des Namens von Miodrags Mutter Zorka jenen von Aleksanders erster Frau Darinka eintrug, die regelmäßig die Kirche besuchte (Zitate wurden, wo es notwendig war, um das Verständnis zu erleichtern, ebenso ins Deutsche übersetzt, Anm. d. Übers.).

⁶ Zitat von Miodrags Schwester Cveta, erschienen unter dem Titel „Galerija uspomena“ in der Zeitung Dnevnik vom 7. Mai 1983.

⁷ Als Zögling der Stiftung von Mihajlo Pajić, eines Bürgers von Karlovci, erhielt er 120 Kronen aus der Kasse des nationalen Kirchenfonds (Nachlass M.G. Karton 2).

⁸ Aus denselben Gründen wurde er auch vom Militärdienst befreit.

aus Laka Staza und Dubrik, aus einem nahen Feld im Karaš, einige Funde mitgebracht, die uns jüngere Schüler beeindruckten“.⁹ In den Sommerferien des Jahres 1918 konnte er sein archäologisches Wissen bei einem Besuch von Wien und seinen Museen erweitern. Zu seinen Lieblingsfächern zählte Geschichte bei Nikola Radojčić. **Er maturierte mit ausgezeichnetem Erfolg am klassischen Gymnasium in Sremski Karlovci im Jahre 1920.**

Nach Abschluss der Schule inskribierte er Geschichte und Geografie an der Karlsuniversität in Prag, mit der Absicht Professor in Karlovci zu werden. Anfangs, als er des Tschechischen noch nicht so mächtig war, verstand er die „wunderbaren und faszinierenden Vorträge von Lubor Niederle, eines berühmten Kenners slawischer Altertümer, der damals prähistorische Keramik in Tschechien lehrte“ am besten, was entscheidend auf seinen Entschluss einwirkte, auf Archäologie und Kunstgeschichte umzusatteln.¹⁰ In Prag erlebte er auch seine erste Liebe.¹¹ Einen Winter verbrachte für kurze Zeit in Wien.

Das Studium ermöglichte es ihm wertvolles Wissen im Bereich der Archäologie zu erwerben. Nach dem 3. Semester begann er auf Empfehlung von Albin Stotzky¹² museale Praxis zu sammeln und arbeitete als „freiwilliger Praktikant“ in der prähistorischen Abteilung des Nationalmuseums in Prag und danach, teils als bezahlte, teils als freiwillige Hilfskraft am archäologischen Institut. Er nahm an den Ausgrabungen keltischer Gräber bei Roudnice nad Labem, der slawischen Nekropole auf der Oberstadt in Prag wie auch an anderen Lokalitäten teil. Schließlich arbeitete als wissenschaftliche Hilfskraft am archäologischen Seminar der Prager Universität. Damals erhielt er auch einen jährlich ausgeschriebenen Preis in der Höhe von 2400 tschechischen Kronen.¹³

Miodrag Grbić promovierte an der Karlsuniversität Prag im Jahre 1925. Sein Dissertation mit dem Titel „Vorrömische Bronzegefäße auf dem Gebiet der Tschechoslowakischen Republik“ („Předřímské bronzové nádoby na území Československé republiky“)¹⁴ verteidigte er bei Lubor Niederle¹⁵ und erlangte damit den Titel eines Doktors der Archäologie.

Als er aus der Tschechoslowakei zurückkehrte, dachte er nicht daran als Gymnasiallehrer zu Hause in Karlovci zu bleiben, sondern ging nach Belgrad, um dort einen Posten zu suchen.

Im November 1926 wurde er Assistent am Lehrstuhl für Kunstgeschichte der Philosophischen Fakultät in Belgrad und nach vier Monaten folgte er der Einladung von Professor Radoslav Grujić als Kustoskandidat des Archäologischen Museums in Skopje. Im November 1927 kehrte er nach Belgrad zurück und wurde Kustos des Kunsthistorischen Museums, wie damals das heutige Nationalmuseum hieß.¹⁶ Die Staatsprüfung legte er 1931 ab.

Als das Museum 1943 in den Novi Dvor übersiedelte und den Namen Muzej Kneza Pavla (Prinz Pavle Museum) erhielt,¹⁷ richtete Grbić in den neuen Räumlichkeiten eine ständige Ausstellung der prähistorischen und antiken Sammlung ein, die die erste moderne museale Präsentation dieser Art bei uns darstellte.

Während seiner Tätigkeit im Museum nahm Grbić an zahlreichen archäologischen Ausgrabungen prähistorischer und antiker Lokalitäten in Serbien und Makedonien teil. Dort schloss er auch seine Freundschaften mit seinem

⁹ M. Grbić, Svetla ispod zemlje – biografija jednog arheologa, autobiografija, Beograd 1956, 1. Handschriftensammlung der Matica Srpska in Novi Sad Nr. M-12424 (im Folgenden: Grbić-Autobiografie).

¹⁰ Ibid. 6.

¹¹ Es handelte sich um die Gymnasiastin Jarmila Viskočolova, die am Ende seines Studiums an Tuberkulose starb.

¹² Zu jener Zeit Universitätsdozent und Direktor der Prähistorischen Abteilung des Nationalmuseums in Prag.

¹³ Persönliches Dossier von Miodrag Grbić aus dem Archiv des Archäologischen Institutes der Serbischen Akademie der Wissenschaften und Künste in Belgrad.

¹⁴ Abgedruckt in Übersetzung in: Památka archéologicke, XXXV, Praha 1927, 370-387.

¹⁵ Als Zeichen der Dankbarkeit gegenüber seinem Professor wird Grbić 1954 in Novi Sad die Übersetzung von Niederles Monographie „Die slawischen Altertümer“ herausgeben.

¹⁶ Das Museum befand sich damals in einem Privathaus in der Miloš Veliki Straße, der Leiter war Vladislav R. Petković.

¹⁷ Damals wurden das Kunsthistorische Museum (Nationalmuseum) und das Museum für zeitgenössische Kunst aus dem Konak Knjeginje Ljubice zusammengeführt, Leiter wurde Milan Kašanin.

Kollegen, dem Kustos Đorđe Mano Zisi, dem Architekten Svetomir Lazić und den Historikern Stanoje Stanojević und Dušan Popović.

In seiner Zeit als Kustos des Museums wurden ihm zwei hohe Auszeichnungen zuteil. 1934 wurde ihm der **Orden des Heiligen Sava fünfter Ordnung** (Orden Svetog Save petog reda) von König Aleksandar I verliehen, im Jahre 1939 wurde er mit dem **Orden der Jugoslawischen Krone fünfter Klasse** (Orden Jugoslovenske krune petog stepena) durch König Petar II ausgezeichnet. Vom Französischen Kulturministerium erhielt er, ebenso 1939, den Titel eines Officier d'Academie.¹⁸

Er lebte mit seiner Familie, seiner Ehefrau Nada¹⁹, geb. Nedeljković, und seinem Sohn Bogdan, der 1935 geboren wurde, in Belgrad.²⁰

Er sprach ausgezeichnet deutsch und tschechisch, bediente sich auch des Englischen und Französischen und war natürlich auch des Lateinischen und Griechischen mächtig.

Mit Entschluss der Gemeinde der Stadt Belgrad wurde Grbić im März 1941 zum Leiter des Museums der Stadt Belgrad ernannt, das er bis zum 16. April 1944 als Direktor führte.²¹ Auf seine Initiative hin wurde am Museum der Stadt Belgrad auch das **städtische Denkmalamt** eingerichtet und Grbić zu seinem Leiter bestimmt.²² Es war dies die erste Einrichtung dieser Art in unseren Breiten, die natürlich in Kriegszeiten nicht viel auszurichten vermochte.²³ Als Referent für Museen und Altertümer am Ministerium für Bildung und Kultur wirkte Grbić, gemeinsam mit Professor Grujić und Johann Albrecht von Reiswitz²⁴, im Jahre 1942 an der Rettung der Gebeine des Fürsten Lazar, des Kaisers Uroš und des Despoten Stefan Štiljanović mit.²⁵ Reiswitz war zu jener Zeit beim deutschen Stab als Referent für die Altertümer unseres Landes zuständig und trug entscheidend dazu bei, unsere Kulturgüter vor der Zerstörung zu bewahren.²⁶

Zu Beginn des 2. Weltkrieges, im Jahre 1941, wurde im Museum ein dreimonatiger Kurs für Museumskunde für Studierende der Archäologie und der Kunstgeschichte abgehalten, deren Studien aufgrund der Schließung der Universität unterbrochen worden waren. Grbić lehrte prähistorische und antike Archäologie, weitere Vortragende waren Milan Kašanin, Đorđe Mano Zisi, Ivan Zdravković und andere berühmte Fachleute, die vor der Gefangenschaft verschont geblieben waren.²⁷ Die Kursteilnehmer waren gewissermaßen vor der Zwangsarbeit, dem Einsatz an der Front und der Deportation nach Deutschland geschützt. Unter den Teilnehmern waren die späteren Professoren und Akademiemitglieder Vladimir Miložić, Jovan Kovačević, Draga Anđeljković (Garašanin) und Milutin Garašanin, der dies als eine „positive Sache“²⁸ bewertete.

Während des Krieges wurde Grbić zum außerordentlichen Professor an der Philosophischen Fakultät ernannt,

¹⁸ Titel „Ritter im Orden der akademischen Palme“.

¹⁹ Ihr Vater, Dr. Sava Nedeljković, war Stadtphysikus in Zemun, ihr Bruder Milan Bildhauer und einer der Gründer der Akademie für angewandte Kunst in Belgrad.

²⁰ In der Milutin Bojić Straße Nr. 4.

²¹ Lj. Đurković-Jakšić, Marija Ilić-Agapova, Godišnjak grada Beograda, knj. XXXI, Beograd 1984; M. Mijajlović, Istorijat i struktura Muzeja grada Beograda, Godišnjak grada Beograda, knj. XLVII-XLVIII, Beograd 2001, 345; Muzej grada Beograda, Beograd 2003, 256-257.

²² M. Mijajlović, op.cit. 349.

²³ M. Garašanin, Razgovori o arheologiji, priredili S. Babić i M. Tomović, Beograd 1996, 80.

²⁴ Historiker, vor dem Krieg Verfasser von Büchern über diplomatische Beziehungen zwischen Serbien und Preußen, nach dem Krieg Professor für Balkanologie an der Universität München.

²⁵ Damals wurden die Gebeine aus den Klöstern der Fruška Gora gerettet und in die Kathedrale nach Belgrad überführt. Lj. Đurković-Jakšić, 40-todišnjica spasavanja moštiju kneza Lazara, cara Uroša i Stefana Štiljanovića, pravoslavlje, br. 362, 1982, 4.

²⁶ D. Medaković, Efemeris I, Beograd 1991, 79-81.

²⁷ D. St. Pavlović, Prišećanja i ispovesti, Sećanja konzervatora, Beograd 1982, 96.

²⁸ M. Garašanin, op.cit. 80.

obwohl er damals nicht als solcher arbeitete. Die ersten Ausgrabungen während des Krieges, die Wilhelm Unverzagt²⁹ durchführte, fanden auf dem Gebiet der Belgrader Festung Kalemegdan statt, wo Grbić in der Oberstadt grub. Damals wurden dort erstmals sowohl prähistorische Funde als auch Reste eines römischen Castrums entdeckt.³⁰ Grbić kam mit der Stadtleitung überein, dass das gesamte archäologische Material dieser Grabungen am Kalemegdan zwischen 1941 und 1943 dem Museum der Stadt Belgrad übergeben wird.³¹

Die Ereignisse und Schrecken des Krieges ließen Grbić nicht unberührt. Er verbrachte die letzten sechs Kriegsmonate bis zur Befreiung im Herbst des Jahres 1944³² nervlich gezeichnet in Pinosava.³³

Aufgrund seiner Aktivitäten während des Krieges verlor Grbić nach der Befreiung seine Stelle und wurde mehrere Male zu Verhören der Kommission für Kriegsverbrechen vorgeladen. Er verbrachte 14 Tage in Gefängnis, wurde jedoch nicht verurteilt. Seine Tätigkeit während des Krieges erklärte er mit folgenden Worten: „Ich war kein Soldat und konnte nicht mit Waffen umgehen, aber ich wusste, dass die Kultur im Krieg eine mächtige Waffe darstellt und dass sie verschiedene Völker am besten und nachhaltigsten über Jahrhunderte vor fremden Plünderungen zu schützen vermag.“³⁴

Obwohl einige der Tätigkeiten Grbićs während des Krieges auch positiven Nachhall fanden, wurde ihm am meisten übel genommen, dass er den Ruf eines Professors der Philosophischen Fakultät angenommen hatte, obwohl diese damals geschlossen war. „Dieser Fehler kann gewissermaßen durch seinen unerfüllten Wunsch Universitätsprofessor zu werden gerechtfertigt werden. Mit Professor Vasić konnte er nicht in Kontakt treten. Obwohl Grbić ein Mensch großer Ideen und einer außerordentlichen Intuition war, so hatte er doch nicht die Geduld für langwierige systematische wissenschaftliche Arbeit, daher wurde er von Vasić nicht geschätzt. Während Vasić sich auf eine Fundstätte – Vinča – beschränkte, meinte Grbić als erster, dass es nicht nur Vinča, sondern auch etwas anderes entsprechendes gebe, sowohl zur Vinča-Zeit als auch davor und danach. Vasić konnte ihn nicht leiden, und darum war ihm der Weg an die Universität verwehrt geblieben.“³⁵ Die neue kommunistische Regierung verübelte es ihm besonders, dass er an der Rettung der Gebeine der heilig gesprochenen Regenten Fürst Lazar, Kaiser Uroš und Despot Stefan Štiljanović beteiligt gewesen war.

In den schweren Nachkriegsjahren lebte Grbić mit seiner Familie bei seinem alten Vater in Karlovci und widmete sich dem Weinbau. Im Sommer 1946 erhielt er in Novi Sad einen Posten als Sekretär der Universitäten der Provinz Vojvodina³⁶ und danach als Referent für Museen, Denkmäler, Archive und Bibliotheken bei der Bildungs- und Kulturkommission der Provinz.³⁷

In den Nachkriegsjahren waren alle Familienmitglieder im Bereich der Kultur tätig. Miodrags Frau Nada unterrichtete Rhythmik und Bewegungslehre an der Akademie für darstellende Kunst in Belgrad, seine Schwester Vida, verh. Tričković, die ein Ethnologiestudium abgeschlossen hatte, arbeitete als Kustos im Museum der Stadt Sremski Karlovci, seine Schwester Cveta als Archivarin im Archiv der Vojvodina in der Patriarchenresidenz in Sremski Karlovci, während ihr Mann Milorad Marčetić³⁸ in der naturwissenschaftlichen Abteilung des Museums der

²⁹ Direktor des Berliner Museums für Vorgeschichte und Frühgeschichte, der vor dem Krieg mit Grbić archäologische Ausgrabungen in Makedonien durchführte.

³⁰ M. Garašanin, op.cit. 13.

³¹ M. Mijajlović, op.cit. 349; Muzej grada Beograda, Beograd 2003, 256-257.

³² M. Grbić, Autobiographie, 21.

³³ Dorf in der Nähe von Belgrad, in dem die nationale Einrichtung zur Aufnahme kriegsgefährdeter Serben stationiert war, deren damaliger Leiter Grbićs Schwager Milorad Marčetić war.

³⁴ M. Grbić, Autobiographie, 22.

³⁵ Garašanin, op.cit. 80.

³⁶ Der Posten wurde ihm durch Pavle Jeftić vermittelt.

³⁷ Auf Initiative von Vasa Stajić und Milan Petrović.

³⁸ Biologieprofessor und Übersetzer von Brehms Tierleben. Er arbeitete am Gymnasium von Vršac und am König Aleksandar Gymnasium in

Vojvodina in Novi Sad tätig war. Sein Sohn Bogdan inskribierte nach der Matura Architektur.³⁹

Im Dezember 1946 wechselt Grbić ans Museum der Vojvodina, wo er eine moderne Präsentation der archäologischen Sammlung einrichtete.

Im Jahre 1949 wurde Grbić wissenschaftlicher Mitarbeiter des Archäologischen Institutes der Serbischen Akademie der Wissenschaften und Künste in Belgrad. Zehn Jahre später wurde er zum **wissenschaftlichen Berater** ernannt und befasste sich mit Ausgrabungen, organisatorischer und wissenschaftlicher Arbeit bis zu seinem unerwarteten Tod im Jahre 1969.

FELDFORSCHUNG, MUSEALE UND WISSENSCHAFTLICHE TÄTIGKEIT

Die Forschungstätigkeit von Dr. Miodrag Grbić konzentrierte sich auf archäologische Ausgrabungen prähistorischer und antiker Fundstätten. Er unternahm seine Feldforschungen alleine oder in Zusammenarbeit mit Kolleginnen und Kollegen aus dem In- und Ausland, am meisten genoss er jedoch die Arbeit mit jungen Kolleginnen und Kollegen, die er uneigennützig unterstützte und in die archäologische Arbeit einführte, mit dem Ziel, sie zur selbstständigen Praktikern auszubilden. Als Kustos des Nationalmuseums kooperierte er des Weiteren häufig mit Vertrauensleuten des Museums,⁴⁰ wie etwa Luka Nadlački, Jovan Saser, Lazar Nikolić, Buda Borisavljević u.a. Die Zahl der Lokalitäten, an denen Grbić arbeitete, ist beträchtlich.

An der Lokalität **Karaš** führte er die erste archäologische Untersuchung in Sremski Karlovci durch. In den Jahren 1927 und 1928 unternahm er an einem Ort namens **Đubrik und Laka staza eine Sondierungsgrabung**.⁴¹ Dabei wurden Reste einer neolithischen Siedlung entdeckt, deren Bewohner Träger der Vinča-Kultur, und zwar ihrer späten Vinča-Pločnik-Phase, waren.

Dabei wurden zwei Erdgruben freigelegt, von denen eine mit einer Herdstelle und einem Boden aus gebranntem Lehm ausgestattet war und als Wohnstatt diente, während die andere als Abfallgrube genutzt wurde. Beide waren mit Bruchstücken von Hausputz (Reste von Wänden aus lehmverputzten Rutengeflechten), Keramikscherben (Töpfe, Schüsseln und Miniaturgefäße), Stein- und Knochenwerkzeugen (Beile, Messer, Pfrieme, Spatulae) wie auch einer Menge Hirschgeweih gefüllt. Die Tongefäße zeugten von hoher Qualität, waren von Hand gefertigt, glänzend poliert, schwarzer, grauer, brauner und roter Farbe und mit seichten Kanneluren verziert.⁴²

An der Fundstätte **Pločnik** bei **Prokoplje** führte Grbić alleine systematische Grabungen durch, die anlässlich des Baus der Eisenbahnstrecke Prokoplje – Kuršumlja Anfang 1928 begonnen wurden.⁴³ Dabei wurden die Überreste einer Siedlung der spätneolithischen und äneolithischen Periode (Kupferzeit) freigelegt und fein ausgearbeitete Keramik sowie Waffen aus Stein und Knochen gefunden. Aufgrund der Spezifik dieser Funde erhielt die gesamte Kulturgruppe des späten Neolithikums die Bezeichnung Vinča-Pločnik-Gruppe.

An der Lokalität **Botoš** bei **Zrenjanin** legte Grbić von 6. bis 25. Juni 1931 das erste bei uns gefundene neolithische Gräberfeld mit Hockergräbern frei. Er arbeitete gemeinsam mit Felix Millecker und Lazar Nikolić, einem

Belgrad und gab dem jungen König Petar am Schloss Privatunterricht.

³⁹ M. Grbić, Autobiographie, 23.

⁴⁰ Amateurarchäologen, Mitarbeiter des Nationalmuseums, meist Lehrer, Rechtsanwälte, Personen anderer beruflicher Hintergründe und Liebhaber von Altertümern, die Grbić regelmäßig über neue archäologische Fundstätten in ihrer Umgebung in Kenntnis setzten.

⁴¹ M. Grbić, Neolitsko naselje na Karašu kod Sremskih Karlovaca, GIDNS knj. II, sv. I, Novi Sad 1929, 87.

M. Grbić, Odeljak izveštaja rada Narodnog muzeja u Beogradu sa iskopavanja 1927. i 1928. godine, Godišnjak SKA XXXVII, Beograd 1929, 199-201, 277-228.

⁴² Das bewegliche archäologische Material wurde in das Nationalmuseum in Belgrad gebracht, wo sich auch heute in kleinerer Teil davon befindet.

⁴³ Pločnik, praistorijsko naselje bakarnog doba. Narodni muzej u Beogradu. Preistorijski spomenici I, Beograd 1929 (Pločnik, eine prähistorische Ansiedlung aus der Kupferzeit, Belgrad 1929).

Vertrauensmann des Museums und Lehrer aus Botoš, der diese Lokalität entdeckt und Grbić darüber geschrieben hatte. Bei den Ausgrabungen wurden zehn neolithische Gräber gefunden, von denen drei die typischen neolithischen Grabbeigaben enthielten, während die restlichen leer waren. Die Toten lagen zusammengekrümmt und waren nach rechts oder nach links gerichtet (wobei der größte Teil in ost-westliche Richtung, die Richtung des Sonnenauf- und -untergangs schaute).⁴⁴

Im Dorf **Starčevo** bei **Pančevo**, an der Lokalität Grad, führte Grbić die ersten archäologischen Grabungen im Jahre 1928 durch. Er legte sieben Erdgruben (Halberdhütten) frei, von denen zwei seiner Meinung nach zunächst als Wohnstatt und später als Grabstätte dienten.⁴⁵ Die Publikation der Ergebnisse dieser Grabungen⁴⁶ zog, obwohl sie lediglich einen groben Überblick gab, die Aufmerksamkeit zahlreicher Prähistoriker auf sich, worauf Vertreter der American School of Prehistoric Research⁴⁷ gemeinsam mit Grbić eine erste Probesondierung im Jahre 1931 durchführten. Eine umfassende archäologische Untersuchung von Starčevo fand im darauffolgenden Jahr, zwischen dem 15. Juli und dem 20. August 1932, statt. Die Grabungen, an denen auch ein Dutzend amerikanischer Studierender teilnahm, wurden von Vladimir J. Fewkes⁴⁸ in Kooperation mit Robert W. Ehrich⁴⁹, Hetty Goldman⁵⁰ und Miodrag Grbić⁵¹ geleitet. Bei den Arbeiten kam eine Ansiedlung aus der Periode des älteren Neolithikums zu Tage, deren Einwohner Träger einer hier zum ersten Mal entdeckten Kultur waren, die nach der Fundstätte auch ihren Namen erhielt, die Starčevo-Kultur. Es wurden eine Reihe von Halberdhütten und Abfallgruben freigelegt.

Einen äußerst interessanten und überraschenden Fund stellten für die Teilnehmer des Teams Überreste von gegrabenen Brunnen dar. Für die damalige Zeit war das eine Sensation, zumal bis dahin in keiner neolithischen Kultur Brunnen so hohen Alters gefunden worden waren.⁵² Die Ergebnisse dieser Arbeiten erschienen als Zwischenbericht in einer Publikation,⁵³ die mit den Namen der amerikanischen Forscher gezeichnet war,⁵⁴ obwohl es Grbić war, der die erste Chronologie der Starčevo-Kultur vorgenommen hatte⁵⁵ und annahm, dass sie autochthonen Ursprungs sei und sich aus einer früheren mesolithischen Kultur entwickelt habe.

Während der Arbeit in Starčevo kam es zu einer Reihe von Vorfällen. So wurde „zum Beispiel zufällig ein Schwein des Eigentümers getötet. Der machte einen Aufstand, während die Arbeiten dem Dorf über 100.000 Dinar einbrachten, und das wiederholte sich natürlich andauernd im Verhältnis mit den Eigentümern.

Konservativ und der Überzeugung, dass die Welt nur von Weizen und Mais leben könne, vergessen sie, dass es auch andere Einkünfte gibt. So eine nützliche Einkunft ist auch die archäologische Arbeit. Ich muss leider als Vojvodiner feststellen, dass die Serben flexibler als unsere Bauern sind und rasch den Nutzen erkennen, denen ihnen diese Arbeit bringen kann.“⁵⁶

⁴⁴ M. Grbić, Neolitsko groblje u Botošu kod Verlikog Bečkereka, *Starinar* n.s. 3, knj. VIII-IX, 1934, 40-58.

⁴⁵ D. Aranđelović-Garašanin, *Starčevačka kultura*, Ljubljana 1954, 7.

⁴⁶ M. Grbić, *Bemalte Keramik aus Starčevo im Banater Donaugelände – Jugoslavien*. Reprint – *Księgo Pamiątek* kn czci Prof. Dr. Włodzimierza Demetrykiewicza, Poznań 1930.

⁴⁷ Im Rahmen der US-amerikanischen Expedition „Third Joint Archaeological Expedition to Central Europe“.

⁴⁸ Direktor des University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology.

⁴⁹ Archäologe des Peabody Museum of Archaeology and Ethnology at Harvard University.

⁵⁰ Archäologin des Fogg Art Museum at Harvard University.

⁵¹ Vertreter des Nationalmuseums in Belgrad.

⁵² *Politika* vom 31.8.1932, *Vreme* vom 13.9.1932, Dr. A. Kukin, *Korišćenje pitke podzemne vode u Vojvodini od neolita do danas*, RVM 18-19, Novi Sad 1966-1970, 179.

⁵³ V.J. Fewkes, H. Goldman, R. W. Ehrich, *Excavation at Starčevo, Yugoslavia, seasons of 1931 and 1932. A Preliminary Report*, *BULLETIN – American School of Prehistoric Research*, no. 9, May 1933, 33-54.

⁵⁴ Von Grbić wurde eine Unterschrift verlangt, mit der er sich der Rechte über die Funde in Starčevo zu publizieren entsagte.

⁵⁵ D. Aranđelović-Garašanin, *op.cit.*, 8.

⁵⁶ Brief von Grbić an die Historische Gesellschaft in Novi Sad vom 27. März 1936 (Nachlass M.G. Karton 3).

Im Rahmen der amerikanischen archäologischen Expedition führte ein Teil des Forschungsteams,⁵⁷ das in Starčevo grub, eine Rekognoszierung im Gebiet der Morava und des Vardar durch.⁵⁸ Dabei wurden 738 Lokalitäten evidentierte.

Grbić war auch an den Ausgrabungen des **Gradište des Heiligen Erasmus** nördlich des Ohridsees beteiligt, die zwischen 1931 und 1932 in Kooperation mit Vertretern des Berliner Museums für Vor- und Frühgeschichte, dem Direktor Wilhelm Unverzagt und dem Historiker Johann von Reisz, ⁵⁹ durchgeführt wurden. Sie untersuchten einen Palast mit kyklopischen Mauern aus hellenistischer Zeit.⁶⁰ Bei dieser Gelegenheit besuchte Grbić im April 1932 gemeinsam mit Unverzagt Albanien und Griechenland.

In der Zeit von 1933 bis 1939 beteiligte er sich immer wieder an den Ausgrabungsarbeiten der antiken Stadt **Stobi**. Die Grabungen, die erst von Vladislav R. Petković und dann von Mano Zisi geleitet wurden, zeigten sehr interessante Ergebnisse. So wurden die Ruinen zweier Paläste, eines Amphitheaters (für 7.600 Zuschauer) und Thermen aus hellenistischer Zeit freigelegt. Dabei wurden beeindruckende Mosaiken wie auch eine Fülle von architektonischen Elementen, ionische Kapitelle, Skulpturen u.v.m. gefunden. Ebenso freigelegt wurden Reste einer bischöflichen Basilika aus frühchristlicher Zeit sowie Überreste einer Synagoge.

An der Lokalität **Humska Čuka** bei Niš führte Grbić von 16. bis 28. Juli 1934 Ausgrabungen in Zusammenarbeit mit Mitgliedern der Museumsgesellschaft in Niš durch. Dabei wurden Reste einer neolithischen Siedlung, die der späten Phase der Vinča-Kultur des Typs Vinča-Pločnik zuzurechnen ist, zu Tage gefördert.

Grbić leitete die Ausgrabungen der römischen Stadt **Bassianae** bei **Donji Petrovci**. Die Grabungen wurden 1935 durchgeführt und von der Historischen Gesellschaft von Novi Sad organisiert. Grbić verwendete an dieser Lokalität als erster serbischer Archäologe Luftaufnahmen, die ihm die Rekonstruktion der Grundrisse der Gebäude hinsichtlich ihrer Oberflächenstruktur ermöglichten. Die Konturen der Gebäude und Straßen, die vom Boden aus nicht zu sehen waren, waren auf den Fotos deutlich zu erkennen. Sie zeigten die pentagonale Form der Festung Bassianae mit zwei Hauptstraßen, die sich kreuzförmig schnitten und um die herum die Gebäude angeordnet waren. Die Aufnahmen zeigten auch, dass sich an der Stelle der früheren Mauern Gräben befanden, die von den Bauern stammten, die die Grundfesten zerstört hatten, als sie sich der Steine und Ziegel bedienten.

Im Verlauf der Grabungen Grbićs wurden Überreste eines Palastes mit Fußbodenmosaiken und eine dreischiffige Basilika mit halbkreisförmiger Apsis, die von den Bauern fast vollständig zerstört worden war, freigelegt.⁶¹ Des Weiteren wurden Reste der städtischen Wasserleitung, die aus großen römischen Ziegeln und Bleirohren gefertigt war, wie auch die eines Hypokaustums (Zentralheizung) zu Tage gebracht. Man fand auch eine Fülle von Grabsteinen, Opfersteinen, Fragmenten dekorativer architektonischer Elemente und andere Gegenstände, so etwa über 300 Münzen (aus dem 3. und 4. Jh.), Lampen, Gefäße und Artefakte aus Bronze und Eisen.⁶²

Während der Erforschung von Bassianae kam es zu einer Auseinandersetzung zwischen Grbić und der Landgenossenschaft in Donji Petrovci, dem Eigentümer des Geländes, auf dem die Ausgrabungen durchgeführt wurden. Der Konflikt um die Zuschüttung der Sondierung zog sich über Jahre hin. Grbić schreibt dazu in einem Brief an Dimitrije Kirilović:⁶³ „Man muss wissen, dass bei jeder archäologischen Tätigkeit die Hauptarbeit in der Geduld

⁵⁷ Vladimir J. Fewkes, Robert Ehrich, Miodrag Grbić und Đorđe Mano Zisi, der später dazu stieß.

⁵⁸ V.J. Fewkes, H. Goldman, R.W. Ehrich, Preliminary Report on an Archaeological Reconnaissance in Yugoslavia, American Expedition, Season of 1932. BULLETIN - American School of Prehistoric research, no. 9, May 1933, 17-32.

⁵⁹ Reisz verfasste vor dem Krieg ein Buch über die diplomatischen Beziehungen zwischen Serbien und Preußen, war während des Krieges beim deutschen Stab in Belgrad als Referent für unsere Altertümer zuständig und nach dem Krieg als Professor für Balkanologie an der Universität München tätig.

⁶⁰ M. Grbić, Autobiographie, 15.

⁶¹ M. Grbić, Basijana kod Donjih Petrovaca, GINDIS 21, knj. VIII, sv. 2, Novi Sad 1935, 314.

⁶² Bericht von Grbić an die Historische Gesellschaft in Novi Sad, 1935 (Nachlass M.G., Karton 3).

⁶³ Sekretär der Historischen Gesellschaft in Novi Sad.

liegt, die immer wieder von ungeschickten Bauern mit ihren unmöglichen Forderungen strapaziert wird. Mit ihnen ist es furchtbar schwierig Krieg zu führen, und wer sie zu allzu ernst nimmt, hat seine große Not mit ihnen. Sie wissen, dass bisher immer der Vorsitzende der Landgenossenschaft (Mesarović) die Missverständnisse heraufbeschwor. Sie waren davon entnervt, und ich erlebe das jeden Tag. Daher bitte ich Sie, schonen Sie sich und überlassen Sie es mir, die Dinge zu liquidieren, für die mir die Gesellschaft ihr Vertrauen geschenkt hat, weil ich ja wohl aus der Praxis wissen muss, wie sie zu liquidieren sind. In Vinča dauern die Grabungen nun schon seit 25 Jahren, in Stobi schon seit 12. Was wäre denn, mein Gott, wenn wir jede Eingabe der Bauern tragisch nehmen würden. Nicht eine Ausgrabung würde es auf der Welt geben. Etwas mehr Gelassenheit kann der Archäologie nicht schaden und vielleicht schadet sie ja auch in anderen Belangen nicht.“⁶⁴

In der Zeit von 1936 bis 1938 beteiligte sich Grbić auch an den Ausgrabungen von **Heraclea Lyncestis** bei **Bitola**. Die ersten Grabungen führte 1935 ein Amateurarchäologe, der Rechtsanwalt Buda Borisavljević, durch, der Grbić regelmäßig von seinen Arbeiten berichtete. Als es in späterer Folge zur Zusammenarbeit mit dem Nationalmuseum in Belgrad kam, führte Grbić gemeinsam mit Mano Zisi die Aufsicht über die Ausgrabungen der antiken Siedlung. Erforscht wurde die Stadtfestung, die einen dominanten Platz innehat wie auch der Bereich unter ihr, wo u.a. Reste einer großen frühchristlichen dreischiffigen Basilika und neben ihr Reste eines Palastes mit den besterhaltenen Mosaiken jener Zeit entdeckt wurden. Auch bei dieser Grabung wurden Luftaufnahmen eingesetzt, die dazu beitrugen, die Stadtmauern zu lokalisieren.

Nach dem zweiten Weltkrieg nahm Grbić als Leiter der Arbeiten bei den Ausgrabungen der Fundstelle **Gradište** bei **Kikinda** teil. Die Sondierungsgrabungen wurden in zwei Etappen durchgeführt, und zwar vom 6. bis 11. Oktober 1947⁶⁵ und von 26. Oktober bis 1. November 1948.⁶⁶ Diese Ausgrabung hatte den Charakter einer exemplarischen Schulgrabung und diente der Schulung von jungen Archäologen und Vertrauensleuten der Museen,⁶⁷ wie etwa Luka Nadlački, der die Lokalität entdeckt hatte und damals das Stadtmuseum in Kikinda leitete. Unter den Vertretern der Museen waren Šandor Nađ aus dem Stadtmuseum in Zrenjanin, Rajko Veselinović aus Pančevo, Rastko Rašajski aus Vršac, Pavle Velentrajter aus Sombor, Marija Slavnić aus dem Museum der Vojvodina in Novi Sad wie auch die Mitarbeiter der Museen in Senta und Subotica, Lazar Kragujić und Branka Mihajlović. Grbić überwachte die Arbeiten und führte ein gemeinschaftliches Logbuch. Auch im Rahmen dieser Ausgrabungen verwendete er Luftaufnahmen, um die Umrisse der bewehrten Stadt leichter erkennen zu können. Erforscht wurde eine bewehrte Stadt in Form von zwei konzentrischen Wällen, von denen der innere höher und der äußere niedriger war, mit einem Durchmesser von etwas 250 Metern. Innerhalb der Wehrmauern wurden Reste einer Siedlung sowie Keramik aus der Zeit des Neolithikums und der späten Bronzezeit gefunden. Außerhalb der Mauern wurden in unmittelbarer Umgebung fünf slawische Ansiedlungen freigelegt. Diese Festung, die in der Vorgeschichte entstand, wurde von Slawen als vorübergehende Behausung genutzt.

Das Museum der Vojvodina unternahm im Mai 1948 Probegrabungen an einem Urnenfriedhof aus der späten Bronzezeit bei **Ilandža**, die ebenso als Schulgrabung diente und unter der Aufsicht und Leitung von Miodrag Grbić stand.⁶⁸

Im September 1950 nahm Grbić gemeinsam mit Srećko Brodar an der Rekognoszierung paläolithischer Fundstellen teil – der Höhlensiedlung **Jerinin grad** bei **Gradac** in der Nähe von Kragujevac und der offenen paläolithischen Siedlung an der Lokalität **Ludoš-Budžak** bei **Subotica**, wo im selben Jahr auch eine Probegrabung durchgeführt wurde, die von Grbić, Branko Gavela und Mirko Šulman geleitet wurde.⁶⁹

⁶⁴ Brief vom 27. März 1936 (Nachlass M.G., Karton 3).

⁶⁵ M. Grbić, *Gradište kod Kikinde*, *Starinar*, n.s. knj. I, Beograd 1950, 113-118.

⁶⁶ M. Grbić, *Gradište kod Kikinde – nastavak radova u 1948. godini*, *Starinar*, n.s. knj. II, Beograd 1951, 133-138.

⁶⁷ M.M. Kumović, *Muzeji u Vojvodini (1874-1997)*, Novi Sad 2001, 189.

⁶⁸ R. Nikolić, *Arheološki tečajevi u Vojvodini*, RVM 1, Novi Sad 1952, 231.

⁶⁹ *Vesnik muzejsko konzervatorskog društva NR Srbije*, novembar-decembar 1957, god. VI, br. 6, 1.

An der Fundstätte **Porodin** bei **Bitola** wirkte Grbić bei den Ausgrabungen mit, die das Nationalmuseum von Bitola organisierte. Die Grabungen fanden in der Zeit von 15. August bis 15. September 1953 statt und wurden im Frühjahr 1954 fortgesetzt. Unter den Teilnehmerinnen und Teilnehmern waren Petra Gockova, Petar Mačkić, Dragica Simonska Šandor Nađ aus dem Museum der Vojvodina wie auch Blaženka Stalio vom Nationalmuseum in Belgrad.

Es wurde eine neolithische Tellsiedlung untersucht (eine leichte Erhebung über einer **Sumpflandschaft**) mit dicht besiedelten Häusern aus Rutengeflecht und Lehm, um die herum Feuerstellen und Abfallgruben gebaut waren. Ebenfalls entdeckt wurden bisher in der Archäologie nicht bekannte Tonmodelle von Häusern sowie Opferaltäre, die mit Köpfen langhalsiger Wassertiere geschmückt waren.⁷⁰ Die Siedlung gehört der Spätphase des Neolithikums an, enthält aber Elemente der Tradition aus der Periode des älteren Neolithikums (Starčevo-Kultur), weshalb sie auch als separate kulturelle Erscheinung gesehen wird, die sog. „**Porodin-Gruppe**“, die Grbić als „starčevačku retenciju“⁷¹ bezeichnete. Sie war nicht von der Vinča-Kultur beeinflusst, sondern indirekt mit näheren, spätneolitischen Kulturen in Thessalien, insbesondere der Larissa-Kultur verbunden.

In den Jahren 1953 und 1954 nahm Grbić an der Organisation der Ausgrabungen in **Budva** teil. Untersucht wurde eine römische Nekropole im Hof des Hotels „Avala“, freigelegt wurden ebenso Reste eines Tempels aus römischer Zeit. Im Laufe des Jahres 1965, anlässlich der Sondierungsuntersuchungen der römischen Nekropole, befasste Grbić mit der Systematisierung des in den Gräbern gehobenen Materials sowie der Vorbereitung einer Monographie über Budva. Im Dezember 1996 organisierte er eine Tagung, die der weiteren Arbeit hinsichtlich der kulturhistorischen Denkmäler im Gebiet von Budva und ihrer Eingliederung in den Tourismus gewidmet war.

Als äußerst fähiger Koordinator machte sich Grbić um die Organisation von Ausgrabungen großer archäologischer Ausgrabungsstätten verdient. Auf seine Initiative wurden die großen systematischen Ausgrabungen in **Sremska Mitrovica** (Sirmium) und **Niš** (Naissus) eingeleitet.⁷²

Er nahm als Leiter bei den Ausgrabungen von Naissus und Mediana teil.⁷³

An der Lokalität **Jagodin Mahala** bei **Niš** wurden von 12. bis 25. August 1956 erste Sondierungsarbeiten durchgeführt, um die Ausdehnung und Ausrichtung der spätantiken und frühbyzantinischen Nekropole zu bestimmen. Neben Grbić nahmen Ljubica Zotović und die Architektin Nevenka Petrović daran teil. Es wurden 26 Grabstellen (mit Gebeinen, die in Holzkisten bestattet waren) sowie drei gemauerte Gräber freigelegt, von denen eines sorgfältig gereinigt und gezeichnet wurde. Dies waren Vorarbeiten für Folgegrabungen unter Grbićs Leitung (von 8. bis 27. Juli 1957 und von 7. bis 28. Juli 1958).

Bei der Sondierung von **Mediana** bei **Brzi Brod**, wo bereits zuvor ein Gebäude mit einem vollständig erhaltenen Mosaik in einem der Räume entdeckt worden war, wurden auf einer Fläche von 40 Hektar an die hundert einzelstehende Villen mit Gärten gefunden. Grbić schlug eine systematische Ausgrabung des gesamten Areals vor, das mit einem neu angelegten Park belebt werden sollte, um in Mediana ein archäologisches Freilichtmuseum einzurichten, das ein Ausflugsziel in- und ausländischer Liebhaber antiker Kunst werden sollte. Die einjährige systematische Grabung nahe des zuvor entdeckten Mosaiks zeitigte außerordentliche Ergebnisse: Es wurden große Thermenanlagen mit Apsiden entdeckt, verschiedene Räume mit Bodenmosaiken und Verkachelung sowie Spuren von Fresken an den Wänden.

Auf Grbićs Initiative wurde im Jahre 1957 die systematische Ausgrabung von **Sremska Mitrovica** eingeleitet. Von 1962 an führte das Archäologische Institut in Belgrad in Kooperation mit dem regionalen Denkmalamt in Novi Sad und dem Museum des Srem in Sremska Mitrovica die Arbeiten durch. Die Leiter waren Miodrag Grbić und Vladislav Popović.⁷⁴ Die Ausgrabungen ergaben, dass sich unter der gesamten Stadt Mitrovica Überreste des antiken Sirmium

⁷⁰ M. Grbić, P. Mačkić, Š. Nađ, D. Simoska, B. Stalio, Porodin, kasnoneolitsko naselje na tumbi kod Bitolja, Bitolj, 1961.

⁷¹ M. Grbić, Starčevačka retencija, Zbornik za društvene nauke, Matica srpska, sv. 13-14, Novi Sad 1956, 7.

⁷² G. Marjanović-Vujović, Razvoj nacionalne arheologije, spomenica Srpskog arheološkog društva 1883-1983, Beograd 1983, 86.

⁷³ S. Drča, NAISSUS, Arheološko blago Niša – od neolita do srednjek veka, Beograd 2004, 51.

⁷⁴ P. Milošević, Arheologija i istorija Sirmijuma, Novi Sad 2001, 9.

befanden, das mit Stadtmauern umgeben war, was davor aufgrund zufälliger Funde lediglich vermutet wurde. Die Ergebnisse der Ausgrabungen waren von herausragender Bedeutung. Die Reste der antiken Stadt wurden freigelegt und untersucht, die bedeutendsten Objekte wurden konserviert und als Kulturdenkmäler präsentiert:

-Teile eines **Kaiserpalastes** mit prächtigen Zimmern mit Fresken und Mosaiken, einer Basilika und eines monumentalen öffentlichen Gebäudes (heutige Brauerei), eine **städtische Therme** mit einem komplizierten Kanalnetz für den Wasserzu- und -abfluss sowie Resten von Mosaiken aus dem 4. Jahrhundert (Lokalität 29 – šećer sokak Nr. 34), das Handels- und Handwerkerviertel von Sirmium neben dem südwestlichen Stadtwall (der in einer Länge von 35 m freigelegt wurde) und eine gepflasterte Straße einschließlich Kanalisation (Lokalität 28 – žitna pijaca), ein **Hippodrom** aus dem 4. Jahrhundert (Lokalität 34), ein **Horreum** (Getreidespeicher) neben dem südlichen Wall (Lokalität 45), Privathäuser und Stadtvillen, Teile der Randsiedlung wie auch architektonische Elemente und Steinplastiken sowie bewegliches archäologisches Material (römische Münzen, Lampen, Keramik).

Von 1968 bis 1972 wurden die Ausgrabungen in Sirmium im Rahmen einer Kooperation mit der Smithsonian Institution in Washington durchgeführt. Der Leiter dieses jugoslawisch-amerikanischen Projektes war bis zu seinem Tode Miodrag Grbić, danach nahm Vladislav Popović die Stelle des Direktors ein.⁷⁵

Grbić war auch an den Ausgrabungen in **Lipovac** unter dem Venčac-Gebirge und **Srpski Krstur** im Banat beteiligt, wo Reste spätneolithischer Ansiedlungen des Typs Vinča-Pločnik entdeckt wurden.

Er wirkte bei der Organisation zahlreicher Tagungen mit, wie etwa bei der äußerst gelungenen **Fünften Studienreise der Archäologen des Donaumaums** von 21. September bis 1. Oktober 1933.⁷⁶ Eine Gruppe von ca. dreißig ausländischen Archäologen besuchte unsere Ausgrabungsstätten von Mursa (Osijek), Vučedol (bei Dalj), Vinča, Starčevo bis Viminacium (Kostolac). Sie statteten auch dem Nationalmuseum und dem Ethnographischen Museum in Belgrad, Novi Sad sowie dem Stadtmuseum von Vršac einen Besuch ab. Grbić war es gelungen für die Teilnehmerinnen und Teilnehmer günstige Reisearrangements zu treffen, so dass sie auf dem Weg von Smederevo nach Turn Severin (Dobreta) auf dem damals luxuriösesten Kreuzer „Aleksandar“ reisten und von den günstigen Preisen und dem Komfort des Schiffes begeistert waren, das damals den Komfort deutscher und französischer Schiffe übertraf. Besonders gastfreundlich wurde die Gruppe in Vršac vom dortigen Bischof Georgije Letić empfangen: „Dieser Empfang ist jedem der Teilnehmer in bester Erinnerung geblieben, die von Letićs Freundlichkeit, seiner kultivierten und herzlichen Gastfreundschaft begeistert waren. Das waren die schönsten Momente der gesamten Reise.“⁷⁷

Er wirkte auch an der Organisation der **Sechsten Studienreise der Archäologen des Donaumaums** von 3. bis 13. September 1935 mit.⁷⁸ Die Teilnehmer (Franzosen, Holländer, Deutsche und Ungarn) besuchten eine Reihe von Fundstätten auf dem Weg von Zagreb über Belgrad nach Skopje. Grbić arbeitete damals in Stobi, daher konnte er die Exkursion nur einen Tag lang in Zagreb und Sisak begleiten und lud die Gruppe bei dieser Gelegenheit ein, seine Ausgrabungen in Bassianae und Stobi zu besuchen.

Als die Historische Gesellschaft in Novi Sad im Jahre 1928 mit der Arbeit an der **Dokumentation der Altertümer und historischen Denkmäler in der Vojvodina** begann, wurde Grbić die Aufgabe anvertraut, in Zusammenarbeit mit Dr. Jovan Erdeljanović, Felix Millecker und Bogoljub Aleksić eine Kartothek der Altertümer zu erstellen.⁷⁹ Die entsprechende Landkarte wurde von Nikola Vulić und Aleksandar Deroko ausgearbeitet.⁸⁰ Grbić zeichnete für die Systematisierung und Klassifikation der Daten aus dem Gebiet des Srem verantwortlich. Er verzichtete auf ein

⁷⁵ ibid., 9; V. Popović, SIRMIMUM grad careva i mučenika (sabrani radovi o arheologiji i istoriji Sirmijuma), Sremska Mitrovica 2003, 41.

⁷⁶ Die Organisatoren waren Franz von Tompa, Direktor des Nationalmuseums in Budapest, Balduin Saria aus Ljubljana sowie Miodrag Grbić in Zusammenarbeit mit Nikola Vulić.

⁷⁷ Brief von M. Grbić an Georgije Letić, den Bischof von Vršac vom 19.9.1933 (Nachlass M.G. Karton 3).

⁷⁸ Die Organisatoren unseres Landes waren Balduin Saria und Viktor Hoffiler, Professoren der Universitäten in Ljubljana und Zagreb.

⁷⁹ S. Radovanović, Uloga istorijskog društva u Novom Sadu na zaštiti spomenika kulture 1927-1941, GID, Novi Sad 1976, 109-144.

⁸⁰ Hg. 1933 im Glasnik istorijskog društva, knj. VIII.

Honorar, um die Kasse der historischen Gesellschaft nicht zu belasten. Obwohl er die Kartothek der Altertümer in Ordnung brachte, konnte bis heute nicht geklärt werden, warum er das bearbeitete Material so lange behielt, und ob er es nach Kriegsbeginn der Historischen Gesellschaft wieder zurück erstattete.⁸¹

Neben seiner Forschungstätigkeit befasste sich Grbić überdies intensiv mit **museologischen Aufgaben**. Im Jahre 1936 richtete er die ständige Ausstellung der prähistorischen und antiken Sammlung des Nationalmuseums in Belgrad ein, die erste zeitgenössische Präsentation dieser Art in Serbien.

Er war einer der Initiatoren bei der Gründung des Museums der Vojvodina, in einer Publikation aus dem Jahre 1927⁸² veröffentlichte Grbić einen Entwurf der Statuten des zukünftigen Museums. Er engagierte sich auch bei der Organisation und Vorbereitung der Ausstellung, die 1946 im Museum der Matica Srpska in Novi Sad eröffnet wurde,⁸³ und als aus diesem Museum 1947 das Museum der Vojvodina ausgegliedert wurde und eine selbstständige Einrichtung wurde, richtete Grbić im darauffolgenden Jahr 1948 eine Ausstellung der archäologischen Sammlung ein.⁸⁴

Er arbeitete mit Professor Kosta Petrović anlässlich der Gründung des Museums in Sremski Karlovci im Jahre 1946 zusammen. Die langjährige Kustodin des Museums war Grbićs Schwester Vida, verh. Tričković.

Für die Eröffnung richtete er das gesamte Stadtmuseum in Zrenjanin, bzw. Petrovgrad, ein, wie die Stadt 1940 hieß. Ebenso kuratierte er die Aufstellung der archäologischen Sammlungen des Stadtmuseums von Kragujevac (1951) und des Stadtmuseums von Čačak (1953). Des Weiteren wirkte bei der Vorbereitung der Präsentationen in Subotica (1948) und Niš (1965) mit.

Ein großes Anliegen war ihm die Popularisierung archäologischer Ergebnisse im In- und Ausland.

An der Volkshochschule in Vršac hielt er einen Vortrag mit dem Titel „Trebenište – archäologische Schatzkammer Südserbiens“ (29. Jänner 1928). Am Belgrader Kolarčev narodni univerzitet hielt er mehrere Vorträge: „Die Kunst des Höhlenmenschen“ (1.11.1933), „Unser Land in prähistorischer Zeit“ (13.12.1933), „Die Ankunft der Slawen auf dem Balkan“ (13.10.1934), ein Vortrag, den er auch an den Volkshochschulen in Novi Sad (März 1934), Šabac (November 1934 und Dezember 1935) und in Subotica (Dezember 1936) hielt. Den Gastvortrag „Neue archäologische Funde in Jugoslawien“ hielt er an den Universitäten von Bratislava (8. März 1935) und Prag (22. März 1935). Um die Gründung des Museums in Sremska Mitrovica zu bewerben, hielt er in der Aula des Gymnasiums von Mitrovica einen Diavortrag mit dem Titel „Neue archäologische Entdeckungen in Jugoslawien – Vinča, Pločnik, Trebenište, Stobi, Heraclea, Bassianae“ (November 1936).⁸⁵

Im Jahre 1939 hielt er bei der Vereinigung der bildenden Künstler in Belgrad einen Vortrag, sein Honorar spendete er dem Fonds für die Errichtung der „Đura Jakšić“-Kolonie.⁸⁶ Den Vortrag „Der Beitrag der jugoslawischen zur europäischen Archäologie“ hielt er in der Jugoslawischen Akademie der Wissenschaften und Künste in Zagreb (17.11.1967). Sein Vortrag „Altertümer von Bitola“ wurde von Radio Skopje (20.2.1941) ausgestrahlt.

Auf Grbićs Initiative wurde auf Radio Belgrad von Ende Oktober 1958 an die wöchentliche Sendung „Auf den Spuren ferner Vergangenheit“ mit populärwissenschaftlichen Themen aus der Archäologie ausgestrahlt, die außer von Grbić auch von Zisi, Garašanin, Gavela, Jovan Todorović u.a. vorbereitet wurde.

Im Rahmen der Archäologiekurse in Zrenjanin im April 1948 hielt Grbić für zwanzig Teilnehmerinnen und Teilnehmer einen Vortrag über prähistorischen Kulturen in der Vojvodina, bei dem auch praktischen Arbeiten in

⁸¹ Im Archiv der Vojvodina in Novi Sad ist lediglich ein kleiner Teil des empirischen Materials dokumentiert (der größte Teil wurde vermutlich während des Krieges bei der Plünderung der staatlichen Archive durch die Okkupatoren zerstört), es gibt jedoch keine Spur der Kartothek von Grbić.

⁸² M. Grbić, Vojvođanski muzej, Letopis Matice srpske, god. CI, knj. 313, Novi Sad 1927, 129-133.

⁸³ M.M. Kumović, op.cit. 220.

⁸⁴ M.M. Kumović, op.cit. 222.

⁸⁵ Organisiert vom Gründungskomitee des Museums, dessen Mitglied auch Grbić war (Nachlass M.G. Karton 3).

⁸⁶ Dankeschreiben des Präsidenten der Vereinigung Bildender Künstler in Belgrad an Grbić vom 14.12.1939 (Nachlass M.G. Karton 3).

der Sammlung der Archäologischen Abteilung des Museums von Zrenjanin durchgeführt wurden.⁸⁷ Eine von vielen unverwirklichten Ideen Grbićs war es, ein Drehbuch für einen Film über Konstantin den Großen zu verfassen (1958).

Grbić nahm an zahlreichen Tagungen und Kongressen teil:

- am **3. Internationalen Kongress der Byzantinistik in Athen** 1930;
- am **6. Internationalen Archäologenkongress in Berlin** von 21. bis 27. August 1939 mit dem Vortrag „Die Freilegung des Museums des Fürsten Paul in Heraclea Lyncestis bei Bitola“;
- an der **Ersten Konferenz der Archäologen Jugoslawiens** von 4. bis 11. Mai 1950 in Niška Banja mit den Referaten „Vorhaben der archäologischen Arbeit in Jugoslawien“ und „Das prähistorische Humska Čuka“ (gemeinsam mit Milutin Garašanin);⁸⁸
- an der **Tagung der Limesforscher in Petronell-Carnuntum in Österreich** von 25. bis 29. Juli 1955 als Vertreter des Institutes mit dem Vortrag „Römische Kunstschatze aus dem Serbischen Donaugebiet“;
- von 1. bis 7. Dezember 1957 nahm er in Sofia und Plovdiv an der **Konferenz zur Erforschung des römischen Limes** teil und hielt im Archäologischen Institut die zwei Vorträge „Anfang und Ende des Neolithikums am Balkan“ und „Römische Portraits im Nationalmuseum in Belgrad“;
- am **5. Internationalen Kongress für Vor- und Frühgeschichte in Hamburg** vom 24. bis 30. August 1958 mit dem Vortrag „Starčevo – die älteste Form neolithischer Ökonomie auf dem Balkan“;
- am **7. Internationalen Kongress der klassischen Archäologen in Rom und Neapel** vom 6. bis 13. September 1958;
- als Präsident der Limeskommission der Archäologischen Gesellschaft Jugoslawiens war er einer der Organisatoren des **Symposiums zum jugoslawischen Donaulimes**, das von 24. September bis 1. Oktober 1960 abgehalten wurde. Das Symposium verfolgte das Ziel, die bisherigen Forschungsergebnisse zum Limes zu stützen, aber auch einen Plan der weiteren Arbeit zu erstellen, zumal der Bau des Wasserkraftwerkes Djerdap (Eisenes Tor) die römischen Denkmäler erheblich gefährdete. Das Symposium war als Fachexkursion konzipiert, bei der eine Reihe von Vorträgen gehalten wurden, die im Sammelband „**Der Limes in Jugoslawien 1**“ erschienen, dessen Herausgeber Grbić war. An die dreißig Teilnehmer besuchten Lokalitäten von Osijek bis Viminacium und Smederevo, wo sie mit dem Schiff erst Djerdap und dann Negotin, Zaječar, Gamzigrad, Niš, Leskovac und Caričin grad besuchten;
- aus demselben Anlass organisierte die Jugoslawische Akademie der Wissenschaften und Künste im Jahre 1961 in Zagreb den **Internationalen Kongress der Limesforscher**, an dem Grbić ebenfalls teilnahm;
- am **8. Internationalen Kongress für Klassische Archäologie in Paris** von 4. bis 13. September 1963 nahm er mit dem Vortrag „Griechische und Römische Plastik in Jugoslawien“ teil;
- am **6. Internationalen Kongress der Prähistoriker in Rom** im Jahre 1965 mit dem Vortrag „Starčevo – die älteste neolithische Kultur auf dem Balkan“;
- obwohl er intensiv mit den Vorbereitungsarbeiten befasst war, konnte er aufgrund seines vorzeitigen Todes nicht mehr am **8. Internationalen Kongress der Union für prä- und protohistorische Forschung** teilnehmen, der im Jahre 1971 in Belgrad stattfand.

Grbić machte zahlreiche Studienreisen in Europa, bei denen er auch die großen Museen besuchte:

- Von Februar bis April 1934 besuchte er einen dreimonatigen Kurs griechischer Archäologie in Athen.⁸⁹ Grbić forschte damals zu den Verbindungen zwischen unserem Donaugebiet und Griechenland in prähistorischer Zeit, was ihm dabei half, die relative und absolute Chronologie der prähistorischen Kulturen unseres Landes zu bestimmen (von der ältesten neolithischen Starčevo-Kultur über die Vinča- bis zur Vučedol-Kultur). Im Verlauf seines Aufenthaltes in Griechenland besuchte er bedeutende antike und prähistorische Ausgrabungsstätten wie Eleusina, Ägina, Mykene, Sesklo, Knossos.

⁸⁷ R. Nikolić, *Arheološki tečajevi u Vojvodini*, RVM 1, Novi Sad 1952, 231.

⁸⁸ M. Grbić, *Prvo savetovanje arheologa FNR Jugoslavije*, *Starinar*, n.s, 1950, 293-294.

⁸⁹ Er reiste gemeinsam mit seiner Frau Nada, die er kurz davor geheiratet hatte, so dass dies gleichzeitig auch ihre Hochzeitsreise war.

- Im August 1933 reiste er nach Sofia und Bukarest, im Mai 1935 nach Budapest, Wien, Prag und Berlin, um die dortigen Museen zu besuchen.

- Im Jahre 1955 verbrachte er zwei Monate in Paris, um eine Monographie über griechische und römische Plastik vorzubereiten. Auf Einladung von Claude Schaeffer, einem der damals größten Kenner der Vorgeschichte Anatoliens und des Nahen Ostens, hielt er in der École du Louvre einen Vortrag mit dem Titel „Vorklassische Keramik auf dem mittleren Balkan“. Damals verbrachte er auch kurze Zeit im British Museum in London.

- Über die nationale UNESCO-Kommission und den British Council in Belgrad konnte Grbić im Rahmen eines interuniversitären Austauschs die Zeit von 3. Mai bis 8. Juni 1957 als Gast der Universität London in England verbringen. Auf Einladung von Vere Gordon Childe hielt Grbić am Archäologischen Institut der Universität London und im Museum für Archäologie und Anthropologie der Universität Cambridge Vorträge zum Thema „Starčevo als frühester Ausdruck neolithischer Ökonomie auf dem Balkan“. In diesem Vortrag stellte er seine Hypothese vor, dass der Balkan, vergleichbar mit Ägypten und Mesopotamien, möglicherweise eine der Wiegen der Landwirtschaft der alten Welt war. Der Vortrag wurde zwar kritisch, aber mit Interesse aufgenommen. Bei der Rückreise hielt er denselben Vortrag auf Einladung von Claude Schaeffer in Paris. Am Institut für Klassische Studien der Universität London hielt er auf Einladung von Ronald Syme einen Vortrag mit dem Titel „Römische Porträts im Nationalmuseum in Belgrad“, der das Interesse der Zuhörer für unsere damals in der ausländischen Literatur unbekannten Werke römischer Kunst weckte. Während seines Aufenthalts in England lernte er einen großen Teil der britischen Archäologen kennen, knüpfte Kontakte und leitete Kooperationen über den Austausch junger Archäologinnen und Archäologen sowie die Möglichkeit der Einrichtung von Stipendien für diese ein.

- Im Rahmen eines Austauschprogramms des Institutes mit dem Forschungsinstitut École Française in Athen verbrachte Grbić die Zeit von November 1960 bis Februar 1961 an der École Française, die damals von Georges Daux, Professor an der Sorbonne, geleitet wurde. Obwohl Grbić damals schwer erkrankte (Grippe und Diabetes), gelang es ihm die große Bibliothek für seine Arbeit zur Erforschung des Neolithikums am Balkan maximal zu nützen.

- Im Rahmen eines Austauschs mit dem Archäologischen Institut der Ungarischen Akademie der Wissenschaften hielt er sich von 16. bis 30. November 1964 in Budapest auf, wo er in der archäologischen Bibliothek des Nationalmuseums die neolithische Körös-Kultur studierte. Bei dieser Gelegenheit besuchte er auch zahlreiche Museen (Szeged, Pécs, Szentendre) und Ausgrabungen in Pécs, Visegrád und Esztergom.

- Von 18. Juni bis Ende August 1967 hielt er sich anlässlich eines Studienaufenthaltes in London auf, um dort in der Bibliothek des Archäologischen Institutes zu arbeiten. Bei dieser Gelegenheit lernte er englische Unterwasserarchäologen kennen, mit denen er Kooperationen hinsichtlich ihres Mitwirkens bei Erforschungen der Adria einleitete.

- 1968 reiste Grbić als Gast der Universität von New York in die USA.

Grbić war Mitglied zahlreicher wissenschaftlicher Vereinigungen im In- und Ausland. Von seiner Gründung im Jahre 1927 an war er ordentliches Mitglied der Historischen Gesellschaft in Novi Sad. Er war Mitglied des Rotary Clubs in Belgrad von 1928 an,⁹⁰ zum Mitglied der Kultursektion der Vereinigung der Vojvodiner in Belgrad wurde er 1937 gewählt. Er war Mitglied und einer der Gründer der Archäologischen Gesellschaft Jugoslawiens sowie Mitglied des Ständigen Rates der Union Internationale des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques. Weiters war er korrespondierendes Mitglied des Deutschen Archäologischen Institutes, des Italienischen Institutes für Frühgeschichte und der Britischen prähistorischen Gesellschaft (von 1956 an). Zum korrespondierenden Mitglied der Jugoslawischen Akademie der Wissenschaften und Künste in Zagreb wurde er 1961 gewählt, wirklichen Mitglied und Mitarbeiter der Matica Srpska in Novi Sad wurde er im Jahre 1969. Er befasste sich mit Herausgebertätigkeit, war Redaktionsmitglied von „Umetnički pregledi i starine“, Herausgeber von „Archeologia Iugoslavica“ und gab die Übersetzung des Buches „Vorgeschichte der Menschheit“ von Jiří Neustupný heraus.

⁹⁰ Z.D. Nenizić, Masoni u Jugoslaviji 1764-1980. Prilozi i građa, Beograd 1988, 548-549.

Er kooperierte mit den bekanntesten Archäologen seiner Zeit, wie Vladimir Fewkes, Vere Gordon Childe, Stuart Piggott, Franz von Tompa, Maria Gimbutas, Edith Tomas u.a.

Im Rahmen der Erforschung der Ursprünge von Starčevo, der ältesten neolithischen Kultur in unserem Land, und der Frage, ob sich diese genetisch unabhängig aus mesolithischen Grundlagen bei uns herausgebildet hatte oder sich im Zuge einer Wanderbewegung der neuen agrarökonomischen Kultur aus Vorderasien hier ansiedelte, bat Grbić das Akademiemitglied Pavle Savić um eine Analyse organischer Proben dieser Epoche. Dieser stimmte zu und schlug vor, diese Analyse gleichzeitig auch an einem Institut außerhalb des Landes durchführen zu lassen. Auf Empfehlung von Vere Gordon Childe wandte sich Grbić an Professor H. Wires und seinen Berater Dr. H.T. Waterbold von der Universität Groningen in den Niederlanden, der die C-14-Analyse gratis durchführte (1956). Auf Basis der Analyse eines Hirsefundes in einem Keramikgefäß des Starčevo-Typs – unserer ältesten neolithischen Kultur – das bei Subotica gefunden worden war, stellte Grbić die Hypothese auf, dass der Balkan neben Mesopotamien die dritte Wiege der Landwirtschaft der Alten Welt sein könnte. Er vermutete, dass die Starčevo-Kultur autochthonen Ursprungs sei und sich aus mesolithischen Vorstufen entwickelt habe. Grbić war sich jedoch auch der Probleme und Ungenauigkeiten dieser Methode bewusst. In einem Aufsatz aus dem Jahre 1969, in dem er u.a. die Probleme der absoluten Chronologie des Neolithikums auf dem Balkan anspricht, schreibt er, dass eine verlässliche Chronologie nur durch seriöse interdisziplinäre Forschung zu erreichen sei und dass ein Wissenschaftler hinsichtlich seiner Interpretationen stets selbstkritisch zu sein habe.⁹¹ Neben der Radiokarbonmethode (C-14-Analyse) begrüßte er auch andere neue naturwissenschaftliche Methoden in der Archäologie, wie etwa die Möglichkeit der Suche nach Wasserleitungen durch geophysikalische Messungen in Viminacium.

Die umfangreiche Bibliographie von Miodrag Grbić bestätigt seine archäologische Vielseitigkeit.⁹²

Forschungsberichte über Grabungen, kleinere Beiträge, Besprechungen und Abhandlungen veröffentlichte er in in- und ausländischen wissenschaftlichen Organen wie *Starinar*, *Naučni zbornik Matice srpske*, *Archaeologia Jugoslavica*, *American Journal of Archaeology*, *New York*, *Češka misao*, *Glasnik Istorijaskog društva u Novom Sadu*, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu* u.a.

Esseys und populärwissenschaftliche Artikel aus **Archäologie und Kunstgeschichte** verfasste er für *Umetnički pregled*, *Politika*, *Revija*, *Jugoslovenski turist*, *Turističke novine*, *Beogradske opštinske novine*, *Letopis Matice srpske*, *Raška*. In der Zeitung *Borba* hatte er eine wöchentliche Rubrik mit dem Titel „Vor vielen Jahrhunderten“ (1963).

Als gesonderte Werke gedruckt wurden:

- *Pločnik, praistorijsko naselje bakarnog doba*. Narodni muzej u Beogradu. Preistorijski spomenici I, Beograd 1929 (*Pločnik*, eine prähistorische Ansiedlung aus der Kupferzeit, Beograd 1929)
- *Odabrana grčka i rimska plastika u Narodnom muzeju u Beogradu*, posebno izdanje Arheološkog instituta u Beogradu, Beograd 1958
- *Porodin kasnoneolitsko naselje na tumbi kod Bitolja*, Bitolj 1969, gem. Mit P. Mačkić, Š. Nađ, B. Stalio und D. Simoski
- Für die Internationale Union der Akademien publizierte Grbić gemeinsam mit Professor Dr. Nikola Vulić⁹³ einen Band über das Nationalmuseum in Belgrad, *Corpus Vasorum Antiquorum, Narodni muzej*, Beograd 1937⁹⁴

⁹¹ M. Grbić, *Neolit i hronologija*, *Starinar* n.s. knj. XX, Beograd 1969, 141.

⁹² D. Gaj-Popović, *Bibliographie de Miodrag Grbić*, *Archaeologia Jugoslavica* X, Beograd 1969, 1-6.

⁹³ Einem Mitglied des jugoslawischen Ausschusses der Union Académique Internationale.

⁹⁴ Obwohl Grbić gemeinsam mit Vulić auch einen Band über das Museum in Vršac vorbereitet hatte, befindet sich dieser unveröffentlicht im Nachlass von Miodrag Grbić im Archiv der Serbischen Akademie der Wissenschaften und Künste in Sremski Karlovci.

- Durch seine Übersetzung des berühmten Werkes *Slovenske starine* (Slawische Altertümer) von Lubor Niederle aus dem Tschechischen, das 1954 in Novi Sad erschien, trug er zum Bekanntwerden der slawischen Zivilisation bei.

Neben seiner Forschungstätigkeit, den Ausgrabungen und der musealen Arbeit war Grbić auch in der Lehre tätig. Er förderte Nachwuchswissenschaftlerinnen und -wissenschaftler, spornte sie zur selbstständigen Arbeit an und unterstützte sie bei Ansuchen um Stipendien im Ausland. Unter den von Grbić geförderten jungen Menschen waren bekannte Archäologen, Universitätsprofessoren und Doktoren, wie **Vladimir Milojčić, Miroslava Mirković, Dušanka Vučković-Todorović, Vladimir Kondić, Petar Petrović, Vladislav Popović u.v.m.**

Dr. Miodrag Grbić verstarb am 30. Juni 1969.⁹⁵ „Der Tod hat ihn ungerechter Weise zu sich genommen, im Augenblick intensivster wissenschaftlicher Tätigkeit und knapp bevor seine schon lange gehegten Wünsche – **von einem beschaulichen Leben in seinen Weingärten in Sremski Karlovci und der Vorbereitung seines Lebenswerks über die Landwirtschaft des Neolithikums** – in Erfüllung gehen konnten.“⁹⁶

⁹⁵ Anzeige in der Zeitung Politika vom 2. Juli 1969 über die Verbrennung der sterblichen Überreste von Grbić an diesem Tag. Nekrologe anlässlich Grbićs Tod: N. Tasić, RVM, Nr. 18-19, Novi Sad 1967-1970, 341-342; V. Popović, Starinar n.s. XIX, Beograd 1969, 309-310; Đorđe Mano Zisi, Archaeologia Iugoslavica X, Beograd 1969; D. St. Pavlović, Saopštenja VIII, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Beograd 1969, 246; M. Parović Pešikan, Sirmium I, Beograd 1971; Lj. Piletić, Politika vom 6. Juli 1969, 18.

⁹⁶ V. Popović, Miodrag Grbić, Starinar n.s. XIX, Beograd 1969, 309-310.

SUMMARY

Dr Miodrag Grbić is one of the most eminent representatives of the generation of Serbian archaeologists in the period between the two World Wars which began with the systematic research of undiscovered prehistoric and antique sites.

Miodrag Grbić, son of Zorka and Aleksandar Grbić, was born on December 25th 1901 in Srmski Karlovci. He attended the High School in Srmski Karlovci, but he went to Osijek

Because the school had to close during the World War I. There he visited the classical high school for three years. In 1920 he made the school-leaving exam with honouring in the Great classical Serbian-Orthodox High School in Srmski Karlovci. Grbić studied archaeology and art history at Karl's university in Prague, where he made a PhD in 1925 under the supervision of famous Prof. Lubor Niederle. As a long-standing curator of National museum in Belgrade and as a scientific adviser of the Archaeological institute in Belgrade, he left deep tracks in Serbian archaeology.

Dr Grbić's scientific work focused on the research of the prehistoric cultures in the Balkans, in particular on chronological problems and on the origin of the Neolithic cultures. He was the first who determined the basic phases of the Neolithic period in Serbia. He traced the way to the relative chronology. While excavating Starčevo near Pančevo he discovered the eldest Neolithic culture in Serbia. It was named "Starčevo-culture". In Pločnik near Prokuplje he also discovered the youngest Neolithic phase of Vinča-type, which was named after the site – "Vinča-Pločnik". His attention was also attracted by problems of the classical archaeology, in particular by Ancient Greek and Roman-age plastics. By excavating Roman-age Bassianae near Donji Petrovci in Srem and Heraclea Lyncestis near Bitolj in Macedonia he followed the principle of revealing the whole cultural monuments.

He was famous for his organization skills, for planning and excavating of large archaeological sites. Grbić took the initiative for starting the systematic archaeological research of Sremska Mitrovica (Sirmium) and Niš (Naissus). He understood the archaeological sites as a complex cultural monuments whose value are of great importance not only for the archaeological research itself, but also for the society in general, and in particular for tourism.

Dr Grbić was always ready to use new technological innovations in archaeological research. He was the first archaeologist who used the photos taken from air during the excavations of the antique sites and was one of the first, who used the C14-method for the chronological determination. He also integrated the results of the archaeomagnetic researches and the results of the pollen analyses into his work.

He did the pioneering work on founding of the first offices for conservation of historical monuments in Serbia.

Dr Grbić also intensively participated in founding and establishing museums across Serbia and in the Vojvodina.

He educated generations of young archaeologists and helped them in their affirmation as scientists.

His publications, lectures and organization of the archaeological conferences made him the best Promoter of Serbian archaeology at that time in our country and abroad. He took part in many international conferences for prehistory and classical archaeology (Berlin, Hamburg, Rome).

He was a correspondent member of the German archaeological institute, the Italian institute of prehistory, the British prehistoric society and a correspondent member of JAZU in Zagreb. He was the co-founder of the Archaeological society of Yugoslavia and the member of the Permanent international council for prehistoric and early-historic studies.

Out of Miodrag Grbić's numerous bibliography it should be separated: *Pločnik, praistorijsko naselje bakarnog doba* and *Odabrana grčka i rimska plastika u Narodnom muzeju u Beogradu*. With Nikola Vulić he wrote *Corpus Vasorum Antiquorum* and with a group of authors *Porodin, kasnoneolitsko naselje tumbi kod Bitolja*. He translated Lubor Niederle's *Slovenske starine* from Czech.

Dr Miodrag Grbić died on June 30th 1969 «during the most intensive scientific work and shortly before fulfilment of his dreams **on peaceful life in his vineyard and before the completion of his book on the Neolithic agriculture**».

СПИСАК ИЗЛОЖЕНИХ ПРЕДМЕТА

1. Портрет Миодрагове бабе Јелене и деде Срете Грбића, поч. 20.века, фотографије
Завичајна збирка Ср.Карловци,
инв. бр. и. ф. 332-333
2. Александар-Аца Грбић, Миодрагов отац, око 1886.
фотографија
Својина Богдана Грбића
3. Крштеница Миодрага Грбића, препис на немачком
из 1912.
Архив САНУ- Фонд М. Г. кут. 2
4. Дечје одело које је припадало Миодрагу Грбићу,
око 1910.
Завичајна збирка Ср.Карловци, инв. бр Е- 964-965
5. Миодраг са родитељима и сестром Цветом 1907.
фотографија
Својина Богдана Грбића
6. Грбићи са гостима испред виле Татјана у
Ђушилову око 1910, две фотографије
Својина Богдана Грбића
7. Ђачка књижица из Основне школе у
Ср. Карловцима 1912.
Архив САНУ- Фонд М. Г. кут. 2
8. Миодраг са родитељима и сестрама Цветом и
Видом, око 1917. фотографија
Својина Богдана Грбића
9. Миодраг са друговима из шестог разреда
Карловачке гимназије, 1918. фотографија
Својина Богдана Грбића
10. Матуранти Карловачке гимназије 1920.
фотографија
Завичајна збирка Ср. Карловци, инв. бр И-3186
11. Сведочанство из првог разреда Карловачке
гимназије, 1913.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
12. Сведочанство из трећег разреда Гимназије у
Осијеку, 1916.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
13. Сведочанство из осмог разреда Карловачке
гимназије 1919/20.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
14. Матурско сведочанство из Карловачке гимназије,
1920.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
15. Пасош Миодрага Грбића, Земун 1923.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
16. Уписница на Филозофски факултет Карловог
универзитета у Прагу 1921.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
17. Грбићева вила Татјана у Ђушилову
(Ср.Карловци) око 1920, фотографија
Завичајна збирка Ср.Карловци, инв. бр. И-4358
17. Сведочанство са Карловог универзитета,
Праг 1922.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
18. Сведочанство са Карловог универзитета,
Праг 1924.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
19. Индекс са Карловог универзитета, Праг 1920/1.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
20. Индекс са Карловог универзитета, Праг 1924/25.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
21. Диплома са Карловог универзитета,
Праг 1920/1. до 1924/25.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
22. Извод из Грбићеве дисертације «Преримско
бронзано посуђе на подручју Чешке републике»
1927, рукопис
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
23. Докторска диплома Миодрага Грбића, Праг 1925.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
24. Писмо којим Миодрага Грбића обавештавају да
је изабран за редовног члана
Историјског друштва у Новом Саду 1927.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 4
25. Попис инвентара праисторијске и римске збирке
Народног (Хисторијско уметничког) музеја
у Београду, који је урадио Миодраг Грбић 1929,
рукопис
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
26. Миодрагов син Богдан 1936. и 1937. две
фотографије
Својина Богдана Грбића
27. Миодраг Грбић са супругом Надом и сином
Богданом, око 1940. фотографија
Својина Богдана Грбића
28. Породице Грбић и Марчетић у родној кући у
Сремским Карловцима 1941,
фотографија
Својина Богдана Грбића

29. Позивница на ручак у хотелу «Српски краљ» и пријем који се приређује за учеснике Другог интернационалног конгреса византолога у Београду, у чијој је организацији Грбић учествовао
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 4
30. Плакат за предавање «Требениште» на Народном универзитету у Вршцу 1928.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
31. Плакат за предавање «Уметност пећинског човека» на Коларчевом универзитету 1933.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
32. Плакат за предавање «Наша земља у преисториско доба» на Народном универзитету у Шапцу 1934.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
33. Плакат за предавање «Долазак Словена на Балкан» на Коларчевом универзитету у Београду 1935.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
34. Плакат за предавање «Највећи грчки мајстори» на Коларчевом универзитету у Београду 1936.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
35. Позивница за предавање Миодрага Грбића «Нови археолошки налази у Југославији», Братислава 1935
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
36. Позивница за предавање Миодрага Грбића «Најновији археолошки налази у Југославији», Праг 1935.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3;
37. Орден св. Саве петог реда којим је одликован Миодраг Грбић у Београду 1934.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
38. Орден Југословенске круне петог реда којим је одликован Миодраг Грбић у Београду 1938.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
39. Повеља Француског министарства просвете, 1939.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
40. Повеља Британског праисторијског друштва, 1956.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
41. Отпусница из затвора, Београд 1944.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 13
42. Стална улазница Удружења пријатеља уметности «Цвијета Зузорић» 1939.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
43. Акредитације Миодрага Грбића са Седмог интернационалног конгреса класичних археолога, Рим-Напуљ 1958.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 14
44. Позивница упућена Грбићу за пријем поводом учешћа на Петом интернационалном конгресу пра и протоисторичара у Хамбургу од 24-30. августа 1958.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
45. Акредитација Миодрага Грбића за учешће на Петом интернационалном конгресу пра и протоисторичара у Хамбургу од 24-30. августа 1958.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 4
46. Диплома коју је Грбићу доделила Народна читаоница у Чајетини 1960.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 5
47. Повеља додељена Грбићу као дописном члану ЈАЗУ, Загреб 1961.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 4
48. Позивница за коктел коју је Грбићу упутио румунски амбасадор у Београду 1962.
Архив САНУ- Фонд М. Г. кут. 2
49. Повеља Археолошког института Немачке, 1962.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2
50. Повеља Грбићу, сталном члану-сараднику Матице српске, 1969,
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 2;
51. Карта за пријаву Грбића као гостујућег професора Њујоршког универзитета 1967.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 8
52. Позивница коју је Грбићу упутио епископ сремски Макарије за прославу 200-годишњице Саборне цркве у Ср. Карловцима 1962.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 15
53. Позивница упућена Грбићу за отварање изложбе «Сеоба народа», Земун 1963.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 5
54. Позивница за прославу 2000 година Сремске Митровице и 20 година од оснивања Музеја 1966.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
55. Позивница за јавни састанак са предавањем М. Грбића «Допринос Југословенске Академије Европској» у просторијама ЈАЗУ, Загреб 1967.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3

56. Позивница за пријем који је приредио чешки амбасадор у Атини 1960.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 5
57. Позивница за коктел који је приредио руководи-
лац британске школе у Атини 1950.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 5
58. Позивница за пријем који је приредио Грга Новак
у Загребу 1961.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
59. Позивница за пријем учесника
Петог међународног конгреса истраживача
Римског лимеса у Загребу 1961.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 5
60. Писмо Матице напредних жена у Новом Саду
упућено Грбићу 1938.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
61. Дописница којом Радио Београд најављује
Грбићево предавање «Нова археолошка открића
у Југославији и њихов значај за прошлост
Европе» 1935.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
62. Писмо музејског повереника Косте Рељића
упућено Грбићу 1928.
Архив САНУ-фонд М. Г. кут. 3
63. Писмо Јована Сасера упућено Грбићу 1929.
Архив САНУ-фонд М. Г. кут. 3
64. Писмо Феликса Милекера упућено Грбићу 1930.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
65. Наручбеница за књигу »Who is who in central and
east Europe« коју је Грбић поручио из Беча 1937.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
66. Писмо које је барон Рајсвиц упутио Грбићу 1935.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
67. Писмо које је Грбићу упутио Адам Оршић
Славетић 1935.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
68. Писмо којим Удружење Војвођана у Београду
обавештава Грбића да је изабран за члана
њихове културне секције 1937.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 5
69. Писмо Београдског туристичког друштва упућено
Грбићу, Београд 1940.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 4
70. Писмо којим Гордон Чајлд позива Грбића на
ручак, Лондон 1955.
САНУ- фонд М. Г. кут. 4
71. Писмо Растка Рашајског упућено М. Грбићу 1956.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 12
72. Разгледнице које је Грбић добио од колега: Томпе
из Будимпеште 1933. Абрамића из Сплита 1954,
Душанке Вучковић Тодоровић из Лувра 1957,
Зденка Винског из Загреба 1959.
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 4 и 6
73. Дневник ископавања са локалитета Градиште код
Кикинде који је водио Миодраг
Грбић 1949, рукопис
Архив САНУ- фонд М. Г. кут. 3
74. М.Грбић, Н. Вулић, CORPUS VASORUM
ANTIQRORUM, Музеј у Вршцу, 1931, рукопис
Архив САНУ-фонд М. Г. кут. 14
75. Н. Вулић, М. Грбић, CORPUS VASORUM
ANTIQRORUM, Народни музеј, Београд 1937.
Библиотека Музеја Војводине
76. М. Грбић, Одабрана грчка и римска пластика у
Народном музеју у Београду,
Београд 1958.
Приватна својина
77. М. Грбић, **Плочник**, Праисторијско насеље бакарног доба,
Београд 1929. (Pločnik, eine prähistorische
Ansiedlung aus der Kupferzeit, Beograd 1929).
Завичајна Збирка у Ср. Карловцима,
инв. бр. И-1737
78. М. Грбић, П. Мачкић, Ш. Нађ, Б. Сталио,
Д. Симоска, Породин касно неолитско
насеље на тумби код Битоља, Битољ 1960.
Библиотека Музеја Војводине
79. Археолошка истраживања у Старчеву 1932.
(Екипа са гостима), фотографија
Фотодокументација Народног музеја у Београду
80. Археолошка истраживања у Старчеву 1932.
(Грбић, Хети Голдман и Роберт Ерих обрађују
археолошки материјал), фотографија
Фотодокументација Народног музеја у Београду
81. Археолошка истраживања у Старчеву 1932.
(детал са истраживања), фотографија
Фотодокументација Народног музеја у Београду

82. Авионски снимак Басијане крај Доњих Петроваца 1935, фотографија
Фотодокументација Завичајног музеја у Руми
83. Археолошка екипа на Градишту код Кикинде 1948, фотографија,
Архив САНУ- фонд М.Г. кут. 4
84. Археолошка истраживања на Градишту код Кикинде 1948, фотографија
(Миодраг Грбић у првом плану)
Архив САНУ- фонд М.Г. кут.4
85. Археолошка истраживања на Градишту код Кикинде, фотографија
Архив САНУ- фонд М.Г. кут.4
86. Археолошка истраживања на Градишту код Кикинде, фотографија
Архив САНУ- фонд М.Г. кут. 4
87. Грбић са учесницима Саветовања музеалаца у Београду 1928, фотографија
Фотодокументација Народног музеја у Београду
88. Учесници Музејског течаја испред Музеја кнеза Павла 1942, фотографија
Фотодокументација Народног музеја у Београду
89. Екскурзија учесника Међународног симпозијума о лимесу на Авали 1961,
(Грбић у средини), фотографија
својина Ане Премк
89. Грбић са члановима екипе на заједничком ручку код Медијане, поводом завршетка ископавања у Јагодин-мали 1957, фотографија
Фотодокументација Народног музеја у Нишу
90. Отварање изложбе «Некрополе Јагодин - мале у Нишу», Ниш 1968. (Грбић први с десна), фотографија
Фотоментација Народног музеја у Нишу
91. Лични предмети Миодрага Грбића:
 1. Печат (научни саветник Археолошког института)
 2. Штило за писање
 3. Лупа
 4. Футрола за нотес
 5. Кутија за визит карте
92. Археолошки налази са локалитета Старчево-Град из периода неолита старчевачка култура (у поседу Народног музеја у Београду):
 1. Пехар, инв.бр.5900
 2. Пехар, инв.бр.5906
 3. Амфорета, инв.бр.2500
 4. Здела, инв.бр.6593
 5. Здела, инв.бр.16282
 6. Лонац, инв.бр.1892
 7. Лонац, инв.бр.3622
 8. Лончић, инв.бр.5916
 9. Жртвеник, инв.бр.18655
 10. Пршљенак, инв.бр.3246
 11. Тег, инв.бр.3264
 12. Тег, инв.бр.3595
 13. Камено длето, инв.бр.6867
 14. Камена секира, инв.бр.3366
 15. Камена секира, инв.бр.1982
 16. Спатула, инв.бр.7008
 17. Спатула, инв.бр.1995
93. Археолошки налази са локалитета Караш Ср. Карловци, неолит винчанска култура (у поседу Народног музеја у Београду):
 1. Здела, фрагмент, инв.бр.7552
 2. Посуда, фрагмент, инв.бр.7541а,б
 3. Здела, фрагмент, инв.бр.7553
 4. Здела, фрагмент, инв.бр.7570
 5. Здела, фрагмент, инв.бр.7611
 6. Здела, фрагмент, инв.бр.7674
 7. Здела, фрагмент, инв.бр.8608
 9. Здела, фрагмент, инв.бр.8609
 10. Здела, фрагмент, инв.бр.7691
 11. Камена секира, инв.бр.7767
 12. Камена секира, инв.бр.7768
 13. Коштано шило, инв.бр.7752
 14. Алатка од јелењег рога, инв.бр.7756
 15. Обрађена кост, инв.бр.7601
 16. Тег, инв.бр.7760
 17. Пршљенак, инв.бр.7761
94. Археолошки налази са локалитета Плочник, неолит винчанска култура (у поседу Народног музеја у Београду):
 1. Поклопац, инв.бр.2071
 2. Поклопац, инв.бр.2149
 3. Поклопац, инв.бр.2178
 4. Поклопац, инв.бр.2197
 5. Пехар, инв.бр.2137

6. Пехар, инв.бр.2138
7. Пехар, инв.бр.2145
8. Пехар-фрагмент, инв.бр.2216
9. Здела, инв.бр.2160
10. Здела, инв.бр.2150
11. Здела, инв.бр.2157
12. Здела, инв.бр.2162
13. Здела, инв.бр.2219
14. Амфора, инв.бр.2158
15. Минијатурна посуда, инв.бр.2166
16. Минијатурна посуда, инв.бр.2167
17. Минијатурна посуда, инв.бр.2172
18. Минијатурна посуда, инв.бр.2208
95. Археолошки налази са локалитета Сирмијум
(у поседу Музеја Срема из Сремске Митровице):
 1. Крчаг, III-IV век, инв.бр.А-336
 2. Крчаг, III-IV век, инв.бр.А-337
 3. Посуда, I-II век, инв.бр.А-1259
 4. Лонац, III век, инв.бр.А-332
 5. Лонац, II-III век, инв.бр.П8/869
 6. Лонац, II-III век, инв.бр.А-327
 7. Здела, I-II век, инв.бр.55/140
 8. Здела, I век, инв.бр.1315
 9. Здела, II-III век, инв.бр.85/1917
 10. Здела, II век, инв.бр. I/7
11. Здела, друга пол. I и II век, инв.бр.1/43
12. Здела-мортариум, I-II век, инв.бр.1/72
13. Здела, I-III век, инв.бр.1/66/40
14. Здела, IV век, инв.бр.1/4/81
15. Минијатурна посуда, II век, инв.бр.16/2/115
16. Минијатурна посуда, II век, инв.бр.Л/218
17. Минијатурна посуда, II век, инв.бр.16/6/110
18. Минијатурна здела, I-II век, инв.бр.А-1284
19. Минијатурна посуда, II век, инв.бр.16/9
20. Поклопац за амфору, I-II век, инв.бр.А-796
21. Поклопац за амфору, I-II век, инв.бр.А-832
22. Жижак, почетак II века, без инв.бр.
23. Жижак, II-III век, инв.бр.А-751
24. Жижак, II век, инв.бр.1
25. Жижак, IV-V век, инв.бр.А-4252
26. Фибула, прва половина IV века, инв.бр.А-1076
27. Фибула, II-III век, инв.бр.А-2878
28. Фибула, III-IV век, инв.бр.А-4329
29. Фибула, II-III век, инв.бр.А-666*
96. Ђ. Лазић - Ћапша
Родна кућа Миодрага Грбића у улици Светозара
Марковића бр.1
Акварел 1985.
Власништво аутора

* На поставци су изложене репродукције фотографија и докумената (Оригинали се налазе у Архиву САНУ у Сремским Карловцима);

САДРЖАЈ

МИОДРАГ ГРБИЋ, ЖИВОТ И ДЕЛО 3

ИЛУСТРАЦИЈЕ 21

MIODRAG GRBIĆ, LEBEN UND WERK 47

SUMMARY 65

СПИСАК ИЗЛОЖЕНИХ ПРЕДМЕТА 67

САДРЖАЈ 74

Издавач:
МУЗЕЈ ГРАДА НОВОГ САДА

За издавача
Др Драго Његован

Аутор изложбе
Дивна Гачић

Рецензент
Академик Богдан Брукнер

Лектор
Љубица Костић

Превод на немачки
Нађа Грбић

Превод на енглески
Александар Медовић

Фотографије
Мр Владимир Червенка
Феђа Киселички

Компјутерска обрада фотографија:
ФОТО ОКО ШТАМПАРИЈА

Конзервација предмета:
Иштван Печкаи Ковач
Саво Гвозденовић
Јожеф Ердељи

Техничка реализација:
Звонимир Беркловић
Иштван Печкаи Ковач

Ликовна и графичка опрема каталога:
Ђорђе Лазић - Ђапша

Штампа
ПАН-ПАПИР Нови Сад, Висерионова 2а

Тираж
800 примерака

ISBN: 86-7637-016-8

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

902 (497.11) : 929 Grbić M. (083.824)

ГАЧИЋ, Дивна

Миодраг Грбић : (1901 - 1969) : живот и дело / Дивна
Гачић ; [превод на немачки Нађа Грбић ; превод на енглески
Александар Медовић ; фотографије Владимир Червенка, Феђа
Киселички]. - Нови Сад : Музеј града Новог Сада, 2005
(Нови Сад : Пан - папир). - 75 стр. : фотогр. ; 22 x 22 cm

Упоредо срп. текст и нем. превод. - Тираж 800. - Summary.

ISBN 86-7637-016-8 (брош.)

а) Грбић, Миодраг (1901 - 1969) - Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 206604807